БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил
8 декабрь
Шанба
№ 235 (13.671).
Баҳоси 3 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ

МУСТАҚИЛЛИК ВА ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДА

Ўзбекистон Коммунистик партияси XXII съездининг иккинчи босқичи тўғрисида АХБОРОТ

7 декабрь куни Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Коммунистик партияси XXII съездининг иккинчи босқичи иш бошлади.

Съезд мажлисини КПСС Марказий Қўмитаси Сиёсий бюросининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг биринчи котиби, Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. КАРИМОВ очди.

Делегатлар съезд ишининг биринчи босқичида сайланган унинг раҳбар органлари ваколатларини тасдиқладилар ва Раёсат таркибига қўшимчалар киритдилар.

Съезд иккинчи босқичининг кун тартиби тасдиқланади:

1. Ўзбекистон Коммунистик партиясининг «Ўзбекистоннинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллиги, маънавий янгиланиши, ижтимоий адолат ва аҳолининг муносиб турмуш шароити учун» Ҳаракат дастури тўғрисида.
2. Ўзбекистон Коммунистик партиясининг Устави ҳақида.

Кун тартибига киритилиб, тасдиқланган масалалар юзасидан КПСС Марказий Қўмитаси Сиёсий бюросининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг биринчи котиби, Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. КАРИМОВ маърўза қилди.

Музокараларда Тошкент вилоят партия қўмитасининг биринчи котиби С. М. МАМАРАСУЛОВ, Қорақалпоғистон МССЖ Қораўзак ноҳиясидаги «Маданият» давлат хўжалигининг ижарачиси З. ПИРНАЗАРОВ, сиёсатшунослик ва бошқарув илмгоҳининг ректори М. И. ИСКАНДАРОВ ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Съезд делегатлари Ўзбекистон Коммунистик партиясининг Ҳаракат дастури ва Устави лойиҳаларини тайёрлаш учун Марказий Қўмитанинг II пленумида тузилган ишчи комиссияларга Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг комиссиялари мақомини беришни ёқлаб овоз бердилар.

Музокаралар давом эттирилди. Октябрь революцияси номли тепловоз-ремонт заводининг ишчиси А. Г. ШАБАНОВА, Қашқадарё вилояти Ғузор ноҳиясидаги «Партия XXII съезди» жамоа хўжалиги бригада бошлиғи С. Х. МУРОДОВА, Ўзбекистон ССЖ касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг раиси Б. А. АЛЛАМУРОДОВ, Хоразм вилояти Боғот ноҳиясидаги «Боғот» давлат хўжалигининг бригада бошлиғи К. ОЛЛОБЕРГАНОВ, Андижон вилоят партия қўмитасининг биринчи котиби К. ХОЛМИРЗАЕВ, «Саодат» ойномасининг бош муҳаррири Ҳ. ХУДОЙБЕРДИЕВА, Тошкент шаҳар партия қўмитасининг биринчи котиби А. И. ФОЗИЛБЕКОВ, Самарқанд трикотаж фабрикасининг бичиқчиси Н. Е. ВЕЛИЧКИНА, Тошкент қишлоқ хўжалиги илмгоҳининг ректори Э. Т. ШАЙХОВ, Наманган вилояти Учқўрғон ноҳия партия қўмитасининг биринчи котиби К. РАИМЖОНОВ, Бухоро вилояти Зарафшон шаҳар партия қўмитасининг биринчи котиби О. Э. ВЕНТЛАНД, Сурхондарё вилояти «Термиз» станцияси локомотив депосининг машинисти В. Х. СОЛИЕВ, Сирдарё ноҳия партия қўмитасининг биринчи котиби М. А. ИБОДУЛЛАЕВ, Ўзбекистон ССЖ Олий ва ўрта махсус таълим вазири Ш. О. АЛИМОВ, В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат дорилфунунининг кафедра мудири Л. ҚАЮМОВ, Бухоро вилояти Навбаҳор ноҳиясидаги У. Юсупов номли мактаб директори А. С. ШОДИЕВ, Фарғона вилояти Ленинград ноҳиясидаги Энгельс номли жамоа хўжалигининг бригада бошлиғи А. С. АБДУЛЛАЕВ, Жиззах вилояти Бахмал ноҳиясидаги 1-ўрта мактаб муаллимаси Н. МУХТОРОВА, Андижон шаҳридаги 162-қурилиш тресті 5-қурилиш бошқармасининг бригада бошлиғи Н. ҲОТАМОВ, Тошкент учувчилар комплексининг бортинженери Р. А. САФОЕВ, Самарқанд ноҳиясидаги «ССЖИ 50 йиллиги» давлат хўжалиги партқомининг котиби Д. ОРЗУЕВ ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгашининг Раиси ўртоқ М. И. ИБРОҲИМОВ Наманган шаҳрида содир бўлган воқеалар тўғрисида делегатларга ахборот берди.

Съездда КПСС Марказий Қўмитаси Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Қўмитасининг котиби ўртоқ Г. И. ЯНАЕВ нутқ сўзлади.

Шу билан съезд иккинчи босқичининг биринчи куни иши тугади. Тайёргарлик комиссиялари Ўзбекистон Компартиясининг Ҳаракат дастури ва Устави лойиҳалари юзасидан делегатлар айтган мулоҳаза ва таклифларни кўриб чиқиб, умумлаштиришга киришдилар.

Съезд ишида КПСС Марказий Қўмитаси котибиятининг аъзоси Г. ТУРҒУНОВА, КПСС Марказий Қўмитаси ташкилий бўлими секторининг мудири Н. И. СЕМЕНОВ қатнашмоқдалар.

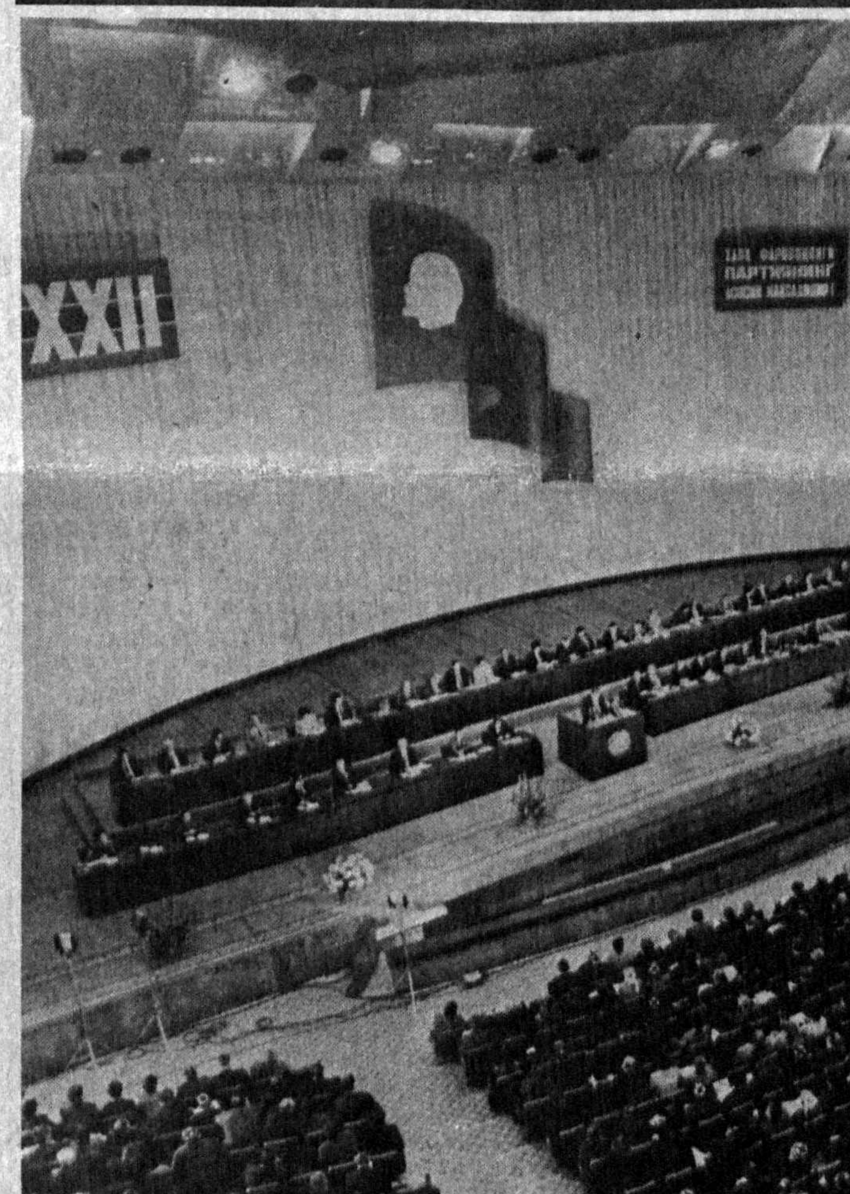
Съезд ўз ишини давом эттирмоқда.

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди янада қизғин ва мунозарали ўтмоқда.

ЎзТАГ суратлари.

Съездда айтилган сўз

ҲАЛОЛЛИК ОЛДИНГА ЎТСИН

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА,
«Саодат» ойномасининг бош муҳаррири, жумҳурият Президент Кенгаши аъзоси.

МЕН СЎЗИМНИ куни-кеча Наманганда рўй берган фожиадан бошламоқчиман.

— Болажонлар, нима қилиб қўйдингиз? — деб чирқирайман мен, хаёлан у шаҳид кетган жонларнинг руҳи поклари билан сўзлашиб. — Сиз ахир меҳмон деса терисини ёядиган, оқ кўнгил болалар эдингиз-ку?! Меҳмон ахир биз учун қадимдан атойи-худо, отадан улуғ эди-ку?! Сиз бехосдан қушнинг боласини ўлдириб қўйсангиз, кўзингизга ёш оладиган гўдаклар эдингиз-ку. Ким Сизни йўлдан урди?

На илож, биз шўрлик ўзбек оналарининг кўкрагида соғ жой қолмади, на иложки қардош оналарнинг, қўни-қўшниларнинг ҳам кўкракларига доғ тушди! Ў, болажонлар-а, Сиз навқирон болаларнинг жасади устида бўридай ув тортган оналарнинг ҳаммаси бир хил бўлиши, уларнинг жигарлари узилиб кўтарган доду фиғонларига одам боласининг тоқати етмаслигини тушунсангиз эди, бу қалтис ўйинга қўшилмаган, бизни қон қақшатиб кетмаган бўлардингиз. Шўрлик оналарингиз Сизни не-не азобларда жон кафтида ушлаб, тишида тишлаб шу қора кун, шундай беъмани ўлим учун ўстиришганмиди?!

Йўқ, мен у қушдай бегуноҳ болажонлар руҳига озор бериб ўзим гуноҳларга ботмайин. Болаларда айб йўқ. Айб — бир-биримиз билан тил топишолмаётган, бир-биримизни тушунолмаётган биз катталарда. Агар биз бир-биримизни тушуна олганимизда эди, кўнглидаги дардларини, талаб ва истакларини айтмоқ учун тўпланган халқ устига Тбилисида кимёвий газ пуркалмасди, Озарбайжонда, Душанбеда, Бўка, Паркентда одамлар жувонмарг кетмасди, қон тўкилмасди.

Фарғонада, Қўқонда шаҳид ўлган гулдай-гулдай йигитларнинг гўрлари устида бугун гуллар ўсиб кетди. Аммо бу фожиаларнинг, хунрезликларнинг асл сабабчиларининг башараларига совуқ шабада ҳам теккани йўқ ҳали.

Ўш, Ўзганда юз берган воқеаларни бу кўҳна дунё дунё бўлиб бундай ваҳшийликни кўрмагандир. Мана ярим йил ўтаяптики, биз унинг уюштирувчилари, иштирокчиларининг қорасиниям кўрганимиз йўқ. Ваҳшийликнинг жазосиз қолиши янги ваҳшийлик, хунрезликларга йўл очади.

Энг ажабланарли жойи, икки халқ ўртасида қирғин бўлиб ётса-ю, Иттифоқ нуфузли комиссиясининг тўпланиб, бу ерга қадам ранжида қилмоқлари ўлимдан кийин бўлса. Бу қандай Иттифоқ, бошқарув системаси бўлди?!

Иттифоқ бўлиб яшаш, бирлашиб, бир-бирини қўллаб-қувватлаб яшаш дегани бўлса, қани ўша турли миллатларнинг бошини қовуштирувчи, яъни бизни яқинлаштирувчи, қўлловчилар?!

Биз бу фожиалар асл қотилларининг кимликлари, уларга қандай жазо чоралари берилмоғини кутиб турибмизу, кўнглимизнинг бир четида, балки уларнинг хизматлари «муносиб» тақдирлангандир, балки Қўқондаги майдонда ўтирган халққа қарата ўқ узганларга буйруқ берганларнинг амал курсилари юқорилагандир, деган шубҳалар ҳам йўқ эмас.

Негаки, «Огонёк» ойномасида Фарғона фожиалари муносабати билан ёзилган, қуруқ бўҳтондан иборат мақоласи учун Головков деган кимса Иттифоқ журналистлар уюшмасининг мукофоти билан тақдирлангани, Ўш, Ўзгандаги қирғин-баротларнинг бошида турган раҳбарларнинг Иттифоқ съездида мақоми баланд жойларга кўтарилиб, сайланиб кетганларини биз ҳануз тушунмаймиз.

Бизнинг шеърий тилимиз ўз пири-комилларимиз қаторида «хор-зорларга ачинмоққа чақирдим» сатрларини битиб, дунёга бонг урган Пушкинни, Лермонтовни ўқиб чиққан. Аммо мана шундай мустаҳкам устунлари бор халқдан чиққан ўртоқ Ю. Черненконинг «Ўзбекистонга виждон экспорт» қилинаётганлигини, Рой Медведьев «Пора олиш — ўзбекларда уят, исноддан кўра — одатий ҳол, анъана» эканлигини айблов хулосасидай бизнинг халққа ёпиштирганларини қандай тушуниш мумкин. Тўғри, ҳар бир халқнинг ўз порахўрлари, юлғичлари бор. Аммо биз айрим шахсларнинг айблов хулосасини бутун халққа қўлласак тўғри бўлармикин? Ахир Чурбановлар учун бутун рус халқини порахўрга чиқариб бўладими?

Қолаверса, «экспорт» қилинган виждонларнинг синчковлик билан олиб борган «тозалаш» ишлари оқибатида 2000 одамнинг обрўсига доғ тушди, мурғак гўдакларнинг халқ орасида бошлари эгилди. Туҳмат юклари остида эзилиб, кўкракларини кўтараолмай қолган бечора оналари, аёллари турли касалликларга чалингач, ўзларининг соғлиқлари минг чиғириқдан ўтказилиб, соб бўлгач, айримлари қазо қилгач, энди улардан юзлаб, минглаб одамларнинг гуноҳсизлиги аниқланиб оқланмоқда. Бу қандай бедодликки, «жўнатилган виждонлар» ўз хатоларини одамларнинг соғлиқларини тутдай тўккач, уларни руҳан-жисман емириб одам сиёғидан чиқаргачгина тан олсалар? 2000 одамнинг ҳаётини, умрини остин-устун қилган одамларга қандай жазо чоралари қўлланди? Бу ҳақли саволнинг жавобини биз қайси оллоҳдан сўраймиз?

Бизнинг халқимиз шаънига айтилган порахўр, юлғич, босмачи, экстремист деган ёрлиқларнинг ёнига бугун «ёвуз, бошқа миллатларга кун бермаётган, қуваётган» жумлалари ҳам қўшилмоқда.

«Жумҳуриятларда миллий уйғониш — миллатчиликнинг ўсишига айланиб кетмоқда, — деб ёзади Игорь Рогов «Литературная газета»нинг шу йилги 3 октябрь сонида. — Ҳамма тарихий мусибатлар учун русларни айблашяпти. Улар оккупантлар, колонизаторлар, босқинчилар... Уларни маҳаллий халқ онгига шундай сингдирмоқдалар. Халқ орасида «Руслар, уйларингга жўнаб қолинглар» қабилида дўқ-пўписадан тортиб зиёлинамо, вазмин «Сиз руслар ўз тарихий миссиянгизни бажардингиз, энди уйингизга қайтинг» каби даъватлар жаранглаяпти. Биз бегона юртларда иккинчи сорт одамларга айланиб қолмасмиканмиз?...»

Мен шу минглаб одамлик залга, съездга мурожаат қилиб сўрамоқчиман.

— Имонингизни ўртага қўйиб айтинг, ўртоқлар, орамизда бирортангиз бирор марта шу гапларга ўхшаш гапларни эшитганмисиз?

Ҳар ҳолда обрўли рўзномамизнинг бу бўҳтонлари бирлик учун эмас, балки миллатларни бир-бирига қайраш, ўчакиштиришдан бошқа нарсага хизмат қилмайди. Биргина кечаги Наманган воқеасини олайлик. Ички ишлар вазиримиз Камолов ахборот бериб турибдилар. Жумҳурият прокурори Мустафоев ўша куннинг эртасигаёқ ойнаи жаҳон орқали батафсил маълумот бердилар. 5 декабрда «Совет Ўзбекистони» воқеа тафсилотларининг давомини ёзди. 5 декабрда эса «Правда» бу ҳақда «О трагедии — ни слова», яъни ўзбек рўзномалари фожиа ҳақида ҳеч нарса босмаяпти, деб яна бонг урди.

Барака топкурлар, бизнинг фожиаларимизни баланд шохларга осиб намойиш қилавеpишдан чарчамадингизми?

Мен бир коммунист, шу Иттифоқни ёқловчи одам сифатида бу муносабатларга тушунмай турибман. Ахир Сиз бизнинг катта ютуғимиз, етиштирган мўл-кўл ҳосилимизни ҳамжиҳатлик билан, сафарбарлик, бир-биримизни қўллаб-қувватлаш билан йиғиштириб олганимиз ҳақида айтарлик ҳеч нима демадингиз-ку?! Ахир иттифоқчи дўстининг яхши кунидан қувонганини кўрмоқ ҳам кўнгилли-ку. Ҳаракат дастуримизда «Компартия иттифоқ Қуролли Кучларида тезроқ ислоҳот ўтказилиши тарафдоридир» деган сатрлар бор. Раҳбариятимиз депутатларнинг жонбозликлари туфайли шу йилнинг кузидан бошлаб аскар болаларнинг ҳарбий-қурилиш қисмидагилар жумҳуриятда хизмат қиладиган бўлдилар. Тинч кунларда акаси ҳарбийда ҳалок бўлганларни ҳарбий хизматга чақириш тўхтатилди.

Ислоҳот ўтказилиши эса кечикаётганини таъкидлаш керак. Аҳволимизда катта ўзгаришлар кўзга ташланмаяпти. 1989 йилда халқимиз ҳарбийда ўлган ўғлонларининг 430 тасининг тобутини кўтаргани Сизга маълум. Мен бу ерда уларнинг биргинасининг тақдирини, Сизга айтиш билан чекланаман... Шаҳрисабзлик Собиржон Ҳазратқуловнинг ота-онаси унинг бир сиқим кулинигина олишди. 1989 йил 7 октябрда икки хизматдоши Баранов ва Казанцов Собиржонни уриб ўлдириб, изини яшириш мақсадида, ҳаммом печкасида ёқиб юборадилар... Расмий маълумотларда қайд этилишича, 1990 йилнинг ўн ойи мобайнида 63 йигит касалликдан ўлган, 73 йигит ўз жонига қасд қилган. Албатта, ўлимларнинг сабаби ҳар хил. Лекин факт шуки, ҳарбийдан тобутлар келиши давом этаяпти. Кўп бўлса ҳам, нимжон, касалванд бўлса ҳам улар бизнинг суянч тоғларимиз. Биз уларни ердан супуриб олганимиз йўқ.

Биз катталарнинг ўзаро муносабатларида ҳалоллик олдинга ўтмас экан, тезроқ амалий чоралар кўрилмас экан, бунинг касрига болаларимиз қолаверади. Кўргилигимиз кўп экан, бизнинг юртга қараб келаётган тобутларнинг охири кўринмаяпти... Аммо, айтингчи, Наманагандан кетган беш тобут, бешта гулдай-гулдай йигитларнинг оналарига осон тутоламизми? Оналар ҳамма жойда ҳам она. Мунис Ўзбекистон оналари! Юрагимда сирқираган санчиқ билан мен Сизга мурожаат қилмоқчиман! Биламан, кўкракларингизнинг соғ жойи қолгани йўқ! Барибир, ҳар қандай шароитда ҳам ўзингизни қўлга олмоғингиз, оналикнинг буюк, илоҳий кучқудрати бош кўтармоғи керакки, тил топиб, ақл топиб болаларимизни навбатдаги ҳар қандай сабаблар бонс келиб чиқадиган бемаъни тўқнашувлар,

(Давоми 2-бетда).

Бизнинг мусоҳаба

СЎЗ — ДЕЛЕГАТЛАРГА

Гулнора ТУСМАТОВА,
Фарғона вилояти Ўзбекистон ноҳиясидаги Ғафур Ғулом номли жамоа хўжалиги сут соғувчиси:

— Съездга нима учун делегат бўлинади. Фақат эшитиб ўтириш ёки минбарга чиқиб яхши гаплар гапириш учун эмас. Балки анжуманда кўрилаётган ҳужжатларнинг муҳокамасида бевосита қатнашиш, унга аниқ таклифлар айтиш, муносабат билдириш учун. Қолаверса эртага бу ҳужжатларни ҳаётга тадбиқ этиш учун курашиш деб биламан. Тўғри, кейинги пайтларда анжуман-йиғинлар одатдагидан кўп бўлаяпти. Ҳаётимиздаги ютуқ, муаммолар тўғрисида соатлаб мажлислар ўтказилади. Аммо ушбу анжуманлар аҳамияти нима бўлади: унинг қизиқарли ўтганидами? Ёки халқ турмуш фаровонлиги учун фойдаси тегишидами?

Саодат НАЗАРОВА,
Наманган вилояти Чуст ноҳиясидаги Калинин номли жамоа хўжалиги аъзоси:

— Съезд динга ҳам муносабат билдирди ва жуда тўғри иш қилинди. Чунки барчамиз гувоҳ бўлаётгандек ҳаётимизда ёшлар ўртасида ноxуш ҳоллар тез-тез учраб турибди. Бундай воқеа-ҳодисаларнинг олдини олишда фирқа, ҳукуматимиз олиб бораётган сиёсати билан бирга дин ҳам ўз ҳиссасини қўшса, нур устига аъло нур бўларди.

Ҳалима ҚОСИМОВА,
Наманган вилояти бадиий буюмлар ишлаб чиқариш фабрикаси смена бошлиғи;

— Шу ерда ўтирган эркаклар сизларга мурожаат қиламан. Қани айтингчи, ким ўз рафиқасининг яхши кийиниб, чиройли бўлиб юришини истамайди. Шундайлар бўлса қўл кўтарингчи?... Бунинг учун уларнинг ҳаёт шароитларини яхшилашимиз, меҳнати, соғлиғи ҳақида қайғуришимиз керак эмасми?

Ўртоқ Каримовнинг нутқида хотин-қизлар турмуши масалаларига тўхталиб, айтган фикрлари мени айниқса, тўлқинлантириб юборди. Менинг дилимдаги гаплар бўлди. Ахир анжуманга келишимиздаги ниятимиз ҳам шу эмасмиди?

Охирги кунларда рўзномаларда, турли ахборот воситаларида аёлларимизни эҳтиёт қилолмаётганлигимиз, оғир иш шароитларидан халос этолмаётганлигимиз тўғрисида кўп ёзилаяпти. Бугун мана жумҳуриятимиз раҳбари бу масалаларга алоҳида эътибор берди, демак, келажакда амалий ишлар бўлишига умид қилса арзийди.

Холмурод ЖУМАБОЕВ,
Бухоро вилояти комсомол қўмитаси биринчи котиби:

— Маърузада Ўзбекистон комсомоли билан ҳамжиҳатликда кенг иш олиб борилади, дейилди. Ёшларга яшаш, ишлаш учун кенг имкониятлар яратиб бериш, уларнинг ҳақ-ҳуқуқлари доирасини янада кенгайтириш, давлат, жамоат ишларига кўпроқ жалб қилиш учун қайғурилаётгани бу съездда уларга билдирилаётган ишонч деб ўйлайман.

Ўзбекистон Комфирқаси Устави, Ҳаракат дастури яхши ишлаб чиқилган. Ўзбекистон жумҳурияти шароитлари эътиборга олинган ҳолда бу ҳужжатларни қабул қилиш жуда тўғри ишдир.

Йирик ўзгаришлар йиллари

ШУ ЙИЛНИНГ сентябрида Анқара шаҳрида Туркия Жумҳуриятининг тарих жамияти XI конгресси бўлиб, мазкур сатрларнинг муаллифи таклиф бўйича унинг ишида қатнашди. К. Отатурк асос солган тарих жамияти конгрессига дунёнинг турли мамлакатларидан: АҚШ, Япония, ХХЖ, Ҳиндистон, Франция, Италия, Англия, араб дунёси мамлакатлари ва бошқа жойлардан кўплаб олимлар келишди. Конгресс қатнашчилари таркиби турли хил бўлиб, улар ичида сиёсатдонлар ҳам, тарихчилар ҳам, иқтисодчилар ҳам, тилшунослар ҳам, файласуфлар ҳам бор эди.

Конгресс қатнашчилари ҳузурида Туркия Жумҳурияти президенти Турғут Озал ваъз қилди. У ҳар беш йилда бир маротаба ўтадиган тарих жамияти конгресси Туркиянинг маданий ва илмий ҳаётида, шу жумладан, ривожланган мамлакатлар «уч асосий эркинлик» — фикр эркинлиги, виждон эркинлиги ва ташаббускорлик эркинлигини сақлаш ҳамда янада ривожлантиришга зарур бўлган шарт-шароитлар яратиб беришга эришишда муҳим воқеа ҳисобланишини таъкидлаб ўтди.

Конгресснинг турли шўъбаларида ҳозирги замон юксалиши жараёнининг турли хил долзарб муаммолари юзасидан маърузалар тингланди. Шўро делегацияси аъзолари ҳам маърузалар ва маълумотномалар билан чиқишди.

Мен ҳам ана шу мамлакатнинг Анқара шаҳрида шўро элчихонасида биринчи котиб бўлиб ишлаган вақтимда қалбимда сақланиб қолган самимий туйғулар ёнига янги таассуротлар қўшилди.

Ўтган ўн йилликлар Туркия учун ташқарига маҳсулот ишлаб чиқаришни кескин оширишга қаратилган юксалишнинг янги йўналиши доирасида жадал олға қараб ҳаракатланиш даври бўлди. Ғарб давлатларининг қўллаб-қувватлашида хўжалик механизмини қайта тузиш иқтисодий ўсишга, мамлакатга жаҳон бозорида ўз мавқеини сезиларли яхшилаб олишга имкон берди. Ташқи сиёсат соҳасида бир қатор қулай ўринлар юзага келди, улар Туркиянинг халқаро майдонда ролини оширишга ёрдам берди. Бир сўз билан айтганда, Туркия 90-йиллар бошларида 80-йиллар бошларидаги Туркиядан муайян фарқ қиларди.

Туркияда юксалишнинг янги йўналиш йўли биринчи бор 1980 йил январида шакллантирилган. Ўша пайтда Т. Озал бош вазир С. Демирелнинг маслаҳатчиси бўлган. Бироқ ўша йилнинг сентябрида бош штаб бошлиғи генерал К. Эврен бошчилигида армия олий қўмондонлиги амалга оширган давлат тўнтариши натижасида қонуний ҳукумат ағдариб ташланади. Генералитет вазирларнинг ўз кабинетини ташкил этади, унга Т. Озал бош вазирнинг муовини сифатида киради. Иқтисодиёт соҳасида юксалишни амалга ошириш нияти тўғрисида эълон қилинади.

Армия казармалардан ўз жойини олгандан кейингина янги юксалиш йўналишига қудратли омил бахш этилади. 1982 йил охирида янги конституция қабул қилинди. 1983 йилда парламент сайловлари ўтказилиб, уларда Т. Озал томонидан тузилган ва йирик капитал қўллаб-қувватлаган Ватан фирқаси ишончли ғалаба қозонди. Фуқаро ҳукумати юксалишнинг янги йўналишини турмушга татбиқ қилишга киришди. Унда ишлаб чиқариш базасини қайта ўзгартириш ҳамда модерлаштириш, очиқ бозор иқтисодиётига ўтиш, миллий омилкорликнинг ҳам ички, ҳам ташқи бозорда рақобат қилиш қобилиятини ошириш назарда тутилган эди. Шундан бошлаб давлат фақат хорижга моллар чиқариш ҳажмини ўстириш тўғрисида ғамхўрлик қилаётган корхоналарни қўллаб-қувватлаб, хусусий секторга кенг имкониятлар берди.

Шу билан бир вақтда Т. Озал ҳукумати хорижий капиталнинг мамлакатга оқиб келишини рағбатлантирди, фойдани хорижга ўтказишдаги кўпгина чеклаб қўйишларни олиб ташлади. Замонавий техника ва технология кенг қўлланиладиган хорижий капитал билан қўшма корхоналар ташкил этадиган компанияларга кўпроқ имтиёз беришни назарда тутди. Шунингдек замонавий корчолонлик шаклларини рағбатлантирди.

Етарли даражада ва муайян тайёргарлиги бўлган ишчи кучларига эга ҳолда ишлаб чиқаришнинг замонавий шаклларига ўтиш турк омилкорлиги ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг ҳажмини, турларини кенгайтириш, унинг катта қисмини ташқи бозорга чиқариш имкониятига эга бўлди. Кичик ишлаб чиқарувчиларга келганда шуни айтиш керакки, улар йирик фермерлар билан жорий қилинган амалий алоқалар қилишга мажбур бўлдилар. Улардан буюртмалар ва хом ашёлар олиб ишлай бошладилар. Уларнинг катта бўлмаган қисми кун сайин ўсиб бораётган хорижий сайёҳларни таъминловчи оргинал буюмлар ва совғалар ишлаб чиқаришга мослашди.

Туркия қисқа муддатда қишлоқ хўжалигида технологиянинг «яшил йўл» инқилобини амалга оширишга эришди. Фақат ўтган ўн йилда тракторлар, окучкалар, ёмғир ёғдириш қурилмалари ва бошқа кўпгина техника қарийб икки бараварга ўсди. Суғориладиган ер тенг ярмига кўпайди. Замонавий техникани қўллаш ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришига электр қувватини жорий этиш ҳисобига деҳқонларнинг меҳнат самарадорлиги сезиларли даражада ошди. Ўн йил муқаддам қишлоқларнинг ярмидан ками электр тармоқларига уланган бўлса, шу йилнинг бошида эса амалда барча қишлоқлар электрлаштириб бўлинди. Бу эса деҳқончилик экинлари ҳосилдорлиги даражасини ўртача 30-50 фоизга ошириш имкониятини берди. Туркия эндиликда аҳолининг озиқ-овқат молларига бўлган эҳтиёжини тўла қондирмоқда ва уларнинг ҳатто бир қисмини ташқарига чиқармоқда.

Қайта ишловчи саноатда ҳам янада ажойиб муваффақиятлар қўлга киритилди. Тўқимачилик, озиқ-овқат ва кўн саноати ривожтопиши билан бир қаторда янги маҳсулотлар — электр машиналар, транспорт воситалари, металл буюмлари, ҳаттоки электрон асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш кўпайди.

Агар 1979—1980 йилларда миллий маҳсулотнинг ялпи ҳажми пасайиши содир бўлган бўлса, кейин унинг ўсиши бошланди: 1981—1983 йилларда йилига 3—4 фоиз, 1984—1985 йилларда 5 фоиз, 1986—1989 йилларда эса 6—7 фоизни ташкил этди. 80-йилларда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши 3 фоизга, саноати эса 9 фоизга ўсди.

Ташқи моллар обороти янада юқори суръатлар билан ўсди. Ташқарига маҳсулот ишлаб чиқаришни тўғри мўлжал олиш ва бошқа бир қатор омиллар туфайли саноат маҳсулотларини ташқарига чиқариш салмоғи 4,6 фоиздан 81,8 фоизга кўпайди. Туркияни ана шу кўрсаткичлар бўйича индустрлашган-деҳқончилик давлатлари қаторига қўшиш мумкин. Тахминларга кўра, 1992 йилга бориб, Туркиянинг ташқарига маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми 20 миллиард долларга етади. Ана шу даврга келиб эса сайру саёҳатдан олинадиган даромад 2,5 миллиард доллардан то 4 миллиард долларгача ўсиши кутилаяпти. Ҳозир Туркияда 1980 йилдан кейин ўзига фан-техника тараққиётининг янги ютуқларини жорий этмаган тармоқ йўқ. Натижада ҳамма жойда ишлаб чиқаришда юксалиш содир бўлаяпти. Туркия билан савдо-сотиқ қилувчи шериклари ўртасида ОФЖ биринчи ўринда туради.

Мамлакат президенти Т. Озал «юксалишдаги айрим нуқсонларга ва чиқимларга эътибор бермай, энг асосийси эса, XXI аср бошида Туркия «Яқин Шарқдаги Японияга» айланишдан иборат бўлишига даъват этмоқда.

Туркиянинг НАТОда қатнашиши ва Оврупа Иқтисодий Кенгашига аъзо бўлишга интилиши ташқи сиёсат йўлини белгилаб беради. 80-йилларда ана шу ташкилотлардан катта миқдорда займлар ва қарзлар олди, улар томонидан турк маҳсулотларини сотиб олиш ҳажмини кўпайтиришга, аралаш компаниялар тузишга эриша бошлади. Бошқача қилиб айтганда, унинг ташқи сиёсат фаолияти иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш учун шарт-шароитларни таъминлашга қаратилган.

Туркиянинг ССЖИ билан савдо-иқтисодий, сиёсий ва маданий алоқалари 80-йилларнинг ўрталарида фаоллаша бошлади. ССЖИ Вазирлар Кенгаши Раисининг 1984 йилда Туркияга ташрифи вақтида икки мамлакат ўртасида иқтисодий, савдо ва илмий-техник ҳамкорлик қилишнинг узоқ муддатга мўлжалланган ҳаракатномаси, шунингдек, 1986—1990 йиллар савдо шартномаси имзоланди. 1986 йилда Туркия ҳукумати бошлиғи Т. Озал ССЖИга расмий ташриф буюрди. Бу икки томонлама алоқаларни янада мустаҳкамлашга ва кенгайтиришга хизмат қилди. ССЖИ шўро иқтисодиёти манфаатлари учун мос тушадиган моллар ишлаб чиқариш билан узиш асосида Туркияда саноат корхоналарини қуриш ёки кенгайтириш тўғрисидаги таклифини қабул қилди. Ана шундай моллар шўро табиий гази қийматини узиш юзасидан ССЖИга келмоқда. 1989 йилда шўро ҳудудларида 800 дан зиёд турк ишчи ва муҳандиси ишлади. Кўпгина сиёсий арбоблар ва ишбилармонлар доираларининг вакиллари шўро иттифоқдош жумҳуриятлари билан тўғридан-тўғри иқтисодий ҳамда маданий ҳамкорлик қилиш ҳар икки томон учун фойдали ва истиқболли эканлигини эътироф этмоқдалар. Ҳозирдаёқ тўғридан-тўғри алоқа қилишни назарда тутувчи 1990—1992 йилларга мўлжалланган Туркия ва Озарбайжон ССЖ, Нахичеван мухтор шўро социалистик жумҳурияти ўртасида иқтисодий ва маданий ҳамкорлик юзасидан шартнома имзоланган. Туркия жамоатчилиги бу фактни ССЖИда жиддий ўзгаришлардан гувоҳлик сифатида катта қизиқиш билан қабул қилди. Ҳозир бошқа иттифоқдош жумҳуриятлар билан шунга ўхшаш шартномалар тузиш юзасидан музокаралар ва тайёргарлик ишлари олиб борилаётир.

Мени Туркия Жумҳуриятининг маданият вазири Намиқ Камол қабул қилиб, дўстона суҳбат чоғида Туркия билан Ўзбекистон ССЖнинг маданият, фан, таълим соҳасидаги алоқаларини кенг йўлга қўйиш тарафдори эканлигини билдирди. У мана шу алоқаларни ривожлантириш учун катта имкониятлар мавжуд эканлигини таъкидлаб ўтди. Учрашув чоғида Анқара дорилфунунининг ректори профессор Нажот Серин, Туркия тарих жамиятининг президенти профессор Ёшар Южел, Туркия тил ва адабиёт жамиятининг бош котиби Ҳалил Солжуқ, Истамбул дорилфунунининг профессори Моҳмет Сарай, Измир дорилфунуни тарих куллиётининг декани, профессор Исмоил Ака, таниқли турк политологи, Туркия политологлари ассоциацияси раиси Туркая Отаёв, Анқарадаги техника дорилфунунининг профессори Ойдин Ёлғин, болалар адабиёти ношири Иффат Аслон, Анқарадаги турк маданияти жамияти раиси доктор Ўрхон Кавунчу ва бошқа кўпгина таниқли фан, маданият арбоблари, жамият вакиллари сингари Туркия маданиятининг ва фанининг йирик намояндалари томонидан шундай истаклар билдирилди.

Жамиятни демократиялаш жараёнининг ривожланиб бориши тўғрисида бир-икки оғиз тўхталиб ўтмоқчиман. Ҳозирги Туркия расман кўпгина маросимлари Ғарб демократиясига ўхшашдир. Бир палатали мажлис сайланади. Сиёсий фирқалар фаолият кўрсатиб турибди, касаба уюшмаларининг «Турк иш» конфедерацияси бор, иш ташлашларга, намойишларга, митингларга ижозат этилган. Шу билан бир вақтда конституцияларда фирқаларнинг молиявий манбаларини давлат назоратини кўзда тутувчи моддаси бор. Сўз ва матбуот эркинлиги, шунингдек, меҳнаткашларнинг митинглар ва намойишлар ўтказиш ҳуқуқи шу жиҳатдан камситилиб келинаяпти.

Демократик ҳуқуқлар ва эркинлик кемтиклиги, меҳнаткашларнинг стихияли чиқишларига қарши қатағонлар ҳукмрон доирага иш билан банд аҳолини эксплуатация қилиш даражасини ошириш имкониятини бераётир.

1989 йил ёзида Е. Эвреннинг етти йиллик муддат ваколати тугаши муносабати билан Туркияда президент сайлови юзасидан мавсум ўтказилди. Сайловолди мавсуми ғоят ўткир ўтди. Кўпчилик овоз билан мажлис депутатлари Турғут Озални президент этиб сайлашди. У конституцияга мувофиқ ғоят катта ваколатларга, шу жумладан, парламентни тарқатиб юбориш ва янги сайловлар ўтказишни белгилаш, қонун лойиҳаси қабул қилинишига «вето» қўйиш, референдум ўтказиш ҳуқуқига эга. Бошқача қилиб айтганда, Туркия Жумҳуриятининг истиқболи, унинг ташқи ва ички сиёсати кўп томондан президентга боғлиқдир.

Меҳнаткашлар кенг қатламларининг «сўлдан» танқидий чиқишлари учун сабаблар кўп. Иқтисодиётнинг тез юксалиши аҳолининг фаровонлиги ўсишини ҳам шунчалик жадал таъминлагандек кўринади. Аҳоли жон бошига ялпи миллий маҳсулот ишлаб чиқариш сўнгги ўн йилликда кескин кўпайганлигини кўрсатувчи расмий маълумотлар бор. Бироқ, барча маҳсулотларнинг, кундалик эҳтиёж молларини қўшганда ҳам нарх-наволарнинг ўсиб бориши ана шу маълумотларга катта ўзгартиришлар киритади. Кундалик истеъмол молларининг нархи қарийб 7 каррага ўсди. Гап шундаки, омилкорликнинг тез авж олиши буржуазиянинг беқиёс бойишига, шу билан бир вақтда асосий аҳоли оммасининг фаровонлиги деярлик ошмаганлигига олиб келди.

Даромадларни адолатсиз тақсимлашнинг ўсиб бориши чуқурлашиши ёки бошқа хилдаги камситишлар ижтимоий зиддиятларга олиб келмоқда. Агар илгари ишсизлар **армиясини қарийб тўла чаласа**вод ва малакаси йўқ кишилар ташкил этган бўлса, эндиликда йирик ҳамда ўрта корхоналар маҳаллий ҳамда хорижий рақобатнинг «очиқ иқтисод» шароитига бардош беролмасдан синиши туфайли ўрта ҳамда олий маълумотга эга бўлган ўрта малакали ишчилар ўртасида ҳам ишсизлар миқдори кўпайди.

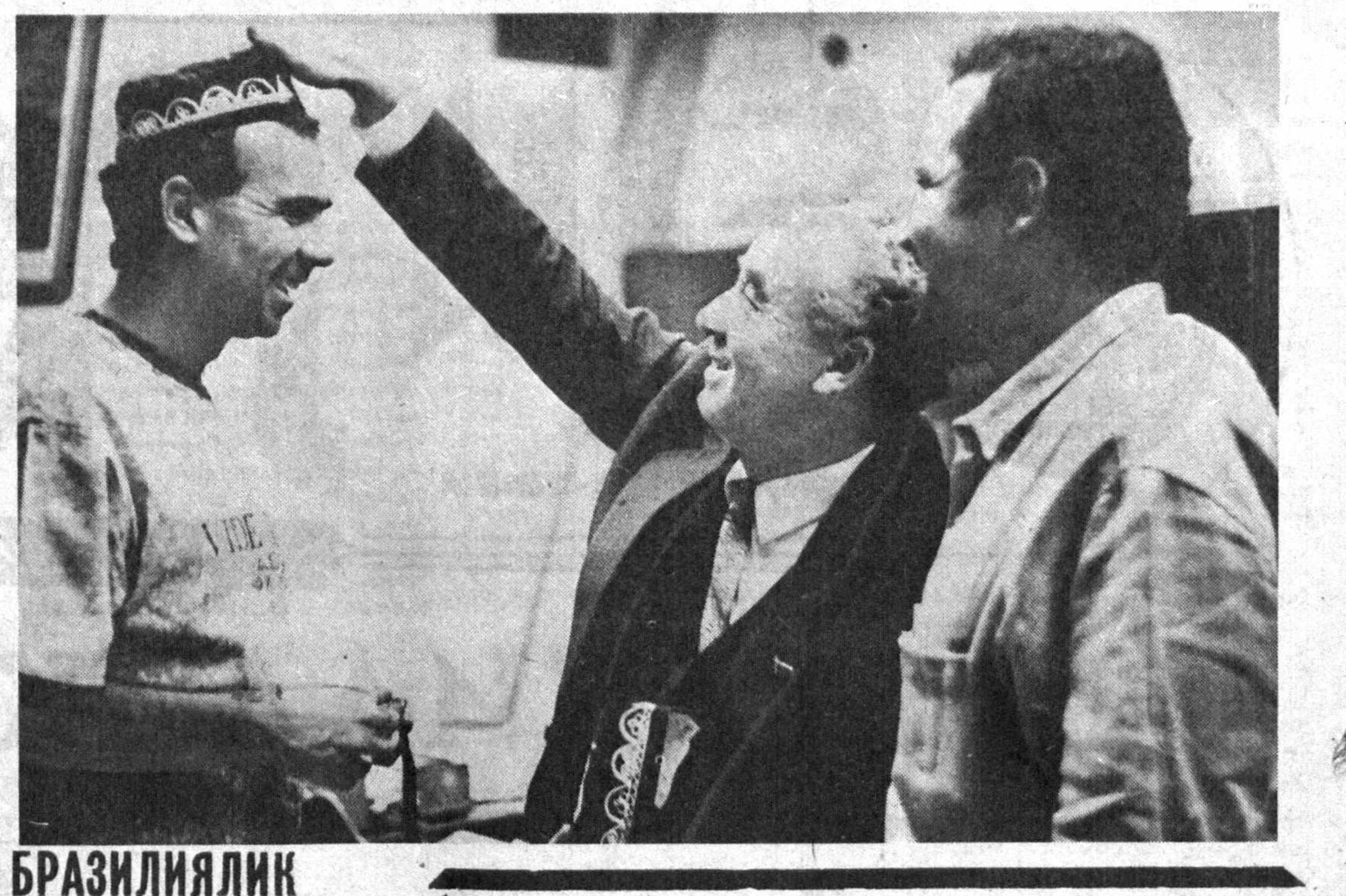
Ҳукуматнинг ишсизларни назорат қилишга уриниши самарасиз бўлиб, у йилдан-йилга ўсиб бораяпти. Ҳозир ишсизлар армияси 4 миллиондан зиёд кишини ташкил этади. Мамлакатга 300 минг бўлғор мусулмонларининг келиши билан уларнинг миқдори янада ошди. 2 миллиондан зиёд киши ОФЖ, бошқа Ғарбий Оврупо мамлакатларида, Саудия Арабистони, Ливанда меҳнатга муайян юқори ҳақ тўланадиган иш излашга мажбур бўлмоқда.

Давлат бюджетининг камомад бўлиши сурункали ҳолатга айланиб қолган. Ташқи қарз эса бир неча ўн миллиард долларни ташкил этади. Лекин шунга қарамай бу ерда буни катта фожиага йўймаяптилар.

Янги-янги займлар, қарзлар олиш туфайли ташқи операцияларни рағбатлантириш юзасидан мунтазам излаш чораларини кўриш Туркияга ўз вақтида валюта қарзларини узиш имкониятини бераяпти. Аҳолининг харид қилиш имконияти аста-секин ўсиб бормоқда. Турклар бундан ўн йил муқаддам қандай яшаганликларини унутмайдилар. Улар бугунда янада яхшироқ яшашни истайдилар. Шунинг учун ҳам ҳукуматнинг кўраётган тадбирларини аҳолининг кўпчилиги қўллаб-қувватлаётганлигини рўзномалардан ўқиш ҳамда кишилардан билиш мумкин.

Мамлакатнинг ҳозирги президенти Т. Озалнинг обрўси катта. Юқорида айтиб ўтганимиздек, 62 ёшли тажрибали сиёсатдон Т. Озал 1989 йил ёзида мажлис депутатларининг кўпчилик овози билан президент этиб сайланган эди. У 1960 йилдан бери президент бўлиб келган генерал К. Эвренни 1980 йил 12 сентябрда ҳокимият тепасига келиши билан фуқаро президенти бўлди. Турғут Озал Истамбул техника дорилфунунини тамомлаб, электроника соҳасида магистр олим даражасини олгандан сўнг энергетика ва табиий ресурслар вазирлигида давлат хизматини бошлайди. У Туркиянинг иқтисодий ва ижтимоий тараққиёти дастлабки беш йиллик режасини тузишда қатнашади. Ҳарбий тўнтаришдан кейин бош вазирнинг иқтисодий масалалар бўйича муовини вазифасини эгаллайди. 1983 йил майида Ватан икки давлат учун ҳамжиҳатлик ва унинг бош раиси бўлади. Ўша йили бош вазир Т. Озал Шўро Иттифоқи билан иқтисодий, маданият соҳасида ҳамкорлик қилиш, ҳар икки давлат учун ҳамжиҳатлик ва ўзаро фойдали асосда чинакам яхши қўшничилик ўрнатиш тарафдори бўлиб чиқади.

Анвар ҚОСИМОВ,
тарих фанлари доктори.

БРАЗИЛИЯЛИК ЖУРНАЛИСТЛАР — МЕҲМОНИМИЗ

Бразилия журналистлари миллий федерациясининг делегацияси бир неча кундан буён жумҳуриятимизда меҳмон бўлиб турибди. Делегацияга федерациянинг вице-президенти Луис Карлос ди Ассис Бернардес бошчилик қилмоқда.

Делегация аъзолари жумҳурият пойтахтининг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирдилар, амалий санъат ва санъат музейларида, жумҳурият халқ хўжалиги кўргазмасида бўлдилар, Тошкент метрополитенини кўздан кечирдилар, А. Навоий номли Академик катта опера ва балет театрида «Раймонда» балетини томоша қилдилар.

Ўтган куни хорижлик журналистлар «Ёш ленинчи» рўзномасининг меҳмони бўлдилар. Учрашувда Ўзбекистон ССЖ Журналистлар уюшмаси бошқаруви раисининг ўринбосари О. Маҳмудов, «Ёш ленинчи» рўзномаси муҳаррири Ж. Раззоқов бразилиялик ҳамкасбларга жумҳуриятимиз журналистлари ва уларнинг уюшмаси фаолияти, ёшлар рўзномаси қаламкашларининг қайта қуриш ва ошкоралик даврида олиб бораётган ишлари ҳақида сўзлаб бердилар, таҳририят иш услуби билан таништирдилар.

Бугун меҳмонлар Самарқандга ташриф буюрадилар ва қадимий шаҳарнинг такрорланмас обидалари билан танишадилар.

Ташриф чоғида Ўзбекистон ССЖ Журналистлар уюшмаси бошқаруви билан Бразилия журналистлари миллий федерацияси ўртасида ўзаро ҳамкорлик алоқаларини ўрнатиш борасида ҳам музокаралар олиб борилди.

СУРАТДА: учрашув пайти.

А. МАМАДАМИНОВ
сурати.

ҚАЙТА НОМЛАНДИ

Гулистон ноҳиясидаги Крупская номли 5-ўрта мактабда одатдагидан бошқачароқ йиғилиш бўлди. Бу йиғилишга мактаб ўқитувчиларидан ташқари ота-оналар қўмитасидан ҳам вакиллар қатнашди.

Мактабга олим ва сиёсий арбоб, мунажжим ва математик Абу Райҳон Беруний номи берилди. Бу қарорни кўпчилик мамнуният билан кутиб олди. Битирувчилар ўзларининг ўн йиллик учрашувларидан мактабга Абу Райҳон Беруний бюстини ўрнатишни ният қилиб қўйишди.

«Дўппи кийган билан бош ўзгарадими?», — деган айрим ходимлар ҳам бўлди. Умуман иккиланиш ва «ҳижолатликлар» ишни кечиктириб юборди. Ва ниҳоят ноҳия депутатлари масалага аралашдилар. Бу ноҳиядаги номи ўзгартирилган ўн биринчи мактабдир.

У. ТУЙЧИЕВ.
Сирдарё вилояти.

Хорижидан хабарлар

Ёшлар ҳаётидан

БРАТИСЛАВА. Словакия жумҳурияти пойтахтида Чехия-Словакия ва чет эл муаллифлари фильмларининг кўриги — 90-йиллар ёш кино ходимлари анжумани тантанали равишда очилди. Бешинчи бор ўтказилаётган бу фестивални Словакия кино илмгоҳи, Словакия олий ўқув юртлари талабалари унияси ихтисослашган ташкилоти — «Арт-уния» ва бошқа ташкилотлар уюштирди.

Ёшлар киноанжумани — янги «киноавлод»нинг ёшларнинг ҳозирги турмушини акс эттирувчи ижодини намойиш этиш ва муҳокама қилиш учун ўзига хос кенг мунозара манбаидир. Фестивалдаги фильмлар мавзусига қараб тўққиз туркумга ажратилди. «Кинода ёш қаҳрамон», «1989-90 йиллар кино дебютлари», «Хаваскорлар фильмларининг бугунги куни ва эртаси», «Братислава, Прага ва Злин киностудияларининг номаълум ленталари» каби туркумлар шулар жумласидандир. Бу туркумларга бадиий ва ҳужжатли фильмлар киритилган. Чет эл киноленталари алоҳида тоифага бўлинган.

Гарчи фестиваль конкурс мақомига эга бўлмаса-да, унинг иштирокчилари — танқидчилар, публицистлар ЧСФЖ киноклубларининг аъзолари, киномактабларнинг тингловчилари ва чет эллик меҳмонлар 30 га яқин лентани муҳокама қиладилар. Энг яхши фильмлар учун Братислава киноанжуманининг совринлари берилди.

ХОШИМИН. Вьетнамдаги энг йирик Хошимин шаҳрида ҳуқуқбузарлик ва жиноятларнинг ўндан бир қисмини ўсмирлар содир этаяпти. Шаҳар ҳуқуқий хизматлари ўтказган тадқиқ натижасида ана шундай ачинарли хулосага келинди. Чунончи, ўсмирлар содир этаётган барча жиноятларнинг 15 фоизи айниқса оғир тусда — булар қотиллик ва номусга тегишдир. Одатда, ўсмирлар айниқса тажовузкор «раҳнамо» таъсирига тушиб, кўпчилик бўлиб қонунни бузишади.

Вьетнамлик мутахассисларнинг фикрича, умуман жиноятчилик ва болалар ўртасида жиноят қилиш ҳолларининг кўпайиши, хусусан, аввало мамлакатдаги иқтисодий аҳволнинг беқарорлиги билан боғлиқдир. Ишлаб чиқариш корхоналарининг ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтиши, мулкчиликнинг турли шакллари жорий этилиши ўзининг ижобий томонларидан ташқари, жамиятдаги ишсизликнинг ўсиши, моддий таъминланиш жиҳатидан табақаланиш каби жараёнларнинг кескинлашишига ҳам олиб келди.

Мавжуд маълумотларга кўра, ғайриқонуний хатти-ҳаракатларни асосан камбағал ёки нобоп оилалардан чиққан, кўчаларда санқиб юрувчи ўсмирлар содир этмоқда. Давлатнинг пул билан таъминлашга ниҳоятда муҳтож бўлиб турган мактаб тарбияси системаси ўз ўқувчиларининг тарбиясига самарали таъсир ўтказишга қодир эмас. Бундан ташқари ўсмирларнинг кўпчилиги оилага оз бўлса-да моддий ёрдам бериш учун ўқишни ташлашга мажбур бўлаяпти.

МАДРИД. Ўрта мактаб ва ҳунар-техника билим юртларининг ўқувчилари талабалар синдикатининг даъвати билан ҳукумат Форс кўрфазига ҳарбий кемалар юборгани ҳамда маориф эҳтиёжлари учун ажратиладиган маблағларни қисқартирганига қарши норозилик белгиси сифатида машғулотларда қатнашишдан бош тортдилар.

«Уруш учун бирорта ҳам аскар, бирор песет пул, бир дона ўқ ҳам юборилмасин!» — шундай шиор остида уч мингга яқин ўқувчи Мадридда норозилик намойиши ўтказди. Валенсия, Барселона, Таррагон, Сарагос, Куэнк ва Гвадалахарада ёшларнинг урушга қарши оммавий намойишлари бўлди.

Ҳукумат ўз ҳарбий кемаларининг Форс кўрфази яқинида туриши билан боғлиқ харажатлар учун ҳар ойда 400 миллион песетдан зиёдроқ пул сарфламоқда, деб таъкидлади талабалар синдикатининг раиси Хуан Игнасио Рамос. Ҳарбий харажатлар туфайли 1991 йилда маориф системаси эҳтиёжлари учун анча кам маблағ ажратилади. Дарсда қатнашишдан бош тортиш — Форс кўрфазидаги ҳарбий интервенцияга қарши курашимизнинг муқаддимаси, деб таъкидлади у.

(ТАСС).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЭНГ БАЛАНД БЎЙЛИ КИШИ

● САЙЁРАМИЗДА энг баланд бўйли киши Габриэль Эставар Монжанидир. У 1944 йили Мозамбикда туғилган. Монжанининг бўйи 245,7 сантиметр бўлиб, оғирлиги 189,6 килограммдир.

Италиялик Этторе Панипучи эса жаҳонда энг кичкина одам ҳисобланади. 36 ёшли бу кишининг бўйи атиги 69 сантиметрдир. У Фоггия шаҳрида истиқомат қилиб, маҳаллий циркда масхарабоз бўлиб ишлайди.

ИЛОН БИЛАН ОЛИШУВ

● СЪЕРРА-ЛЕОНА президенти ўринбосарларидан бирининг маҳкамасида посбонликда туриб, мириқиб ухлаётган қоровул кечаси уйғониб кетиб, ўзини жуда катта илон ўраб олганини кўриб, ҳушидан кетаёзди. Бирор кишини ёрдамга чақира олмаслигини тушунган 38 ёшли Френсис Якиуба илон билан кураша бошлади. У зўрға бўғма илоннинг «қучоғидан» чиқиб, ойболтани олишга эришди. Қуролнинг бир неча кучли зарбасидан кейин илон бу дунё билан хайрлашди. Эрталаб Якиуба унинг оғирлиги ва узунлигини ўлчади. Узунлиги тўрт метр бўлган илоннинг вазни 25 килограмм эди.

КОРПОРАЦИЯ РЕКОРДИ

● АҚШДАГИ энг катта телефон корпорацияси ўтган душанба кунини халқаро суҳбатлар бўйича рекорд кун деб, эълон қилди. Корпорация вакилининг хабарига кўра, шу куни 247 миллион америкаликка 148,8 миллион суҳбат тўғри келган. Оддий иш кунлари америкаликлар телефон орқали ўртача 115-120 миллион марта сўзлашар эканлар.

ЯНА ЧЕКИШГА ҚАРШИ

● АРГЕНТИНАДА чекишга қарши кураш кампанияси президент саройига ҳам етиб келди. Давлат бошлиғи Карлос Менем қуйидаги буйруқни эълон қилди: «Бундан буён вазирларга, «Ҳукумат уйи» ходимларига, саройда хизмат қилувчи журналистларга ва бу ерга иш билан келганларга протокол залларида, гилам солинган хоналар ва йўлакларда чекиш қатъиян ман этилади».

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

Съездда айтилган сўз

ҲАЛОЛЛИК ОЛДИНГА ЎТСИН

(Боши 1-бетда).

бемаъни ўлимлардан асраб қолайлик. Ўлган болалар ўзи ўлмайди, ўзи билан қўшиб онасини ҳам ўлдириб кетади.

Иттифоқ учун армияда ислоҳни амалга ошириш бу қадар мушкул экан, ўлим ҳодисаси тугамас экан, у ҳолда мен йигитларнинг ҳарбий хизмат муддатини жумҳурият ҳудудида ўташини таклиф қиламан.

Сўзимнинг сўнггида ўзимни анчадан буён безовта қилиб келаётган бир фикрни ўртага ташламоқчиман. Компартиямизнинг Ҳаракат дастурида қуйидаги сатрларни ўқидим. «Ўзбекистон Компартияси хотин-қизлар ҳаракатини қўллаб-қувватлайди, уларнинг барча даражалардаги қарорларни қабул қилиш ва бу қарорларни бажаришда қатнашиши учун хотин-қизларнинг вакиллари давлат ва жамоат идораларида кенг кўламда иштирок этиши учун курашади». Кейинги сессиямизда аёлнинг иш кунини қисқартириш ҳақида айтилди. Иззатли Президентимизнинг ҳар бир қадами элга ён босиш йўлида бораётганлиги сабабли кўп йиллар кутилган бу улуғ тадбирнинг амалга ошишига ҳам биз ишонч билан кўз тикиб турибмиз.

Бугун жамиятдаги ўзгаришлар боис аёлнинг оиладаги, ишлаб чиқаришдаги ўрни ҳақида ҳар хил фикрлар ўртага ташланмоқда. Мен хусусан аёлни бутунлай уйга қайтариш ҳақидаги фикрни қабул қилолмайман. Бу ҳам аёлни эркакшода, бутунлай кўчаники қилиб қўйиш каби бир ёқлама фикрдир. Бизда меъёрни сақлаш йўқ. У томонлама оқсак ҳам қирғоқни бузиб, тошиб кетишимиз керак. Бу томонлама оқсак ҳам. Олдинроқ йилларда ишлаб чиқаришда, раҳбар ўринларда аёллар шу қадар кўпайиб кетгандики, натижада уларнинг орасига ҳар хил савиядагилари ҳам аралашиб келди. Энди бўлса жойлардаги аёл кадрларни бирмабир санайдиган бўлсак, қўлимиздаги бармоқлар ҳамиша ортиб қолади... Серёғин эрта кўкламдан тортиб, изғиринли кеч кузга қадар жумҳурият далаларига чиқиб разм солсангиз, 90 фоиз аёллар ишлаётганини кўрасиз. Саратоннинг 45 даража иссиғида ёнаётган далани, кетмонни уларга ишонамиз-ку!?

Мен бу фикрни осмондан олиб эмас, қилинган жуда кўп арзи-додлар, мурожаатлардан кейин айтаяпман!

Улар орасида ҳам қўлу-қуруқ баравар ёнган тўс-тўполонларда ёки баъзан ўзи хон, ўзи бек маҳаллий раҳбарларнинг солмоқчи бўлган қолипларига сиғмай қолиб, ё бошқа... хуллас турли сабаблар билан ишдан олинганлар бор. Мен уларнинг ҳаммаси оппоқ демоқчи эмасман. Шу билан бирга, уларнинг орасида ҳар томонлама балоғатга етган, элнинг юкларини букилмай кўтара оладиган аёллар борлигига имоним комил.

Бир йигит ўз аҳволи ҳақида гапириб кўзига ёш олди: аёлим ишламайди, олтита ёш бола билан ўралашиб қолдик. Ойлигим 110 сўм. Уй тўкилиб турибди. Кўрпани бошга тортсам, оёқ очилиб қолаяпти. Йўқчилик суякдан ўтиб, туманимиз каттасининг олдига бордим:

— Йўқол такасалтанг, — у мени хонасидан қувиб чиқарди. — Сендақа танбалларнинг касри ҳаммага уряпти. Депутатингизга учрашдингизми, деб сўрарсиз. Депутатимиз эса шу одам.

Бу — бизнинг маънавий қашшоқлигимизнинг кўп кўринишларидан бири. Ишбилармон, одамохун депутатларимиз орасида яккам-дуккам бўлса-да, учрайдиган «шу одам»ларимиз ҳам ўзига юкиниб келган, эгилиб келган одамни эшита олиш, тушуна олиш даражасига кўтарилмас экан, бизнинг моддий, маънавий ўсишларимиз ҳақида гап бўлиши мумкинми? Муносиб одамларнинг жойлари ўзларига буюрсин. Ўзлари ҳам обрў топиб, қўл остидагиларни ҳам ёлчитсинлар. Аммо юқоридагидай йиқилганни суямоқ хаёлига ҳам келмайдиган, лоақал 2 оғиз одамий гап билан мушкул ҳолда қолганларнинг кўнглини овлай олмайдиган раҳбарлар кимга обрў келтиради? Кимга бўй, кимга эн бўлади?

Раҳбарнинг эл учун йиғлай оладиган кўзи, қайғура оладиган юраги бўлиши керак.

«Юраксиз кишилар! — деб ёзади яқин ўтмишимизнинг порлоқ чироқларидан бири бобожонимиз Абдулла Авлоний, — дин ва миллатга бўй бўла олмасликлари табиийдир. Шундай, бугун элнинг асл ўғлонлари, шу эзилган, жабрдийда халқнинг увол-савобига жавобгарман», — деб тик оёқда туриб бераётган ота-акаларимиз олдига ғоят масъулиятли миллатга, халққа бўй ва эн бўлиш, обрў бўлишдек муқаддас бурчлар юкланмоқда. Бундай улкан талабга жавоб бермоққа қудрати етмайдиганларни эса нима учун халқ тақдирига жон чекиб куюнадиган, элнинг улуғини «отам», деб чопонининг этагини ўпадиган, кичигини «иним», деб бошини силайдиган Барчинсифат аёлларга алмаштирмоқ мумкин эмас. Компартиямизнинг Ҳаракат дастури ва Уставини қўллаб-қувватлайман.

Умр дафтари

БЕТАШВИШ КУНЛАР

Сезиб турибман, мақоланинг сарлавҳасига кўзингиз тушган заҳоти ранжиб кетдингиз. «Беташвиш куннинг ўзи борми» деган луқма хаёлингиздан ўтгани ҳам менга аён. Лекин ҳаммасини билиб турганим ҳолда, шу жумлани жуда-жуда ишлатгим келди. Эҳтимол бу — беташвиш кунлар соғинчининг зўрлигидандир...

Бизга яшаш ҳуқуқи бир мартагина берилади, бу борса-келмас йўллардан ҳам бир марта юрамиз холос. Бошимизга тушган неки сарсонгарчиликлар бўлса, деярли ҳаммасига ўзимиз ўқ, ўзимиз нишон бўламиз. Ташвишли тунларнинг узунлиги-ю, бахтнинг умри қанчалар қисқа эканини яхши биламиз. Биламизу, қувончларни кашф қилишга қурбимиз етмаётганини тан олгимиз келмайди.

Ҳозир кимнинг ёнига яқинлашманг, дўкон пештахталарида ҳеч вақо йўқлиги ҳақида ҳасрат қилади, аслида бу гап ҳеч биримиз учун янгилик эмас, гапирган билан бирор нарса ўзгармайди ҳам... Автобус бекатларию, шифохонада навбатда турган нотаниш кишилар ҳам ҳасратларининг умумийлиги туфайли бир зумда тил топишиб оладилар. Бироқ айни пайтда уларнинг кўнглида зиғирдек бир-бирига ачиниш ҳисси уйғонмайди, чунки иккиси ҳам ўз дардини «оғирроқ» деб билади, умуман, улар бири бировини эшитдими, йўқми — буниси ҳам номаълум. Агар мен ростига кўчадиган бўлсам, ҳеч қачон уйимизда ҳозиргидек кўп совун, кўп шакар, умуман кўп масаллиқ сақланганини эслолмайман. Албатта, сиз ҳам ҳаммасини ғамлаб қўйгансиз. Айниқса, ҳозир кўп қаватли уйларда яшаётган оилаларга кириб, айвонларига назар солгудек бўлсангиз, омборхонадан сира фарқ қилолмайсиз. Мен бугун бу кўнгилсизликларнинг ижтимоий илдизларига тўхталмоқчи эмасман, зотан ақлим етиб турибди. Ҳаммаси — режадагидек!..

Мен гапирмоқчи бўлган нарса нолиб-нолиб билимдонлигимизни, ҳушёрлигимизни намойиш этаяпмизу, ҳаётимиздаги энг бахтиёр лаҳзаларнинг оҳори ҳасратлар чанги билан қоқилиб, тўкилиб кетаётганини хаёлимизга келтирмаяпмиз.

Яқинда қаламкаш дугоналаримдан бири эрининг меҳрсизлиги туфайли беваликни бўйнига олгани, учта боласини кекса онасига қолдириб, Тошкентда ёлғиз яшаётгани — қийналаётгани тўғрисида гапириб берди. Унинг ҳолатин кўриб аъзойи баданим титраб кетди. Ростда, сурункали хавотир ҳар қандай иродали кишининг тинкасини қуритиб, ҳолдан тойдиради, турмуш ўртоғинг ишдан ярим соат ҳаялласа, қанчалар ваҳимага тушасан киши. Ўз фарзандларидан неча юзлаб чақирим нарида — уларни ҳар лаҳза соғиниб, соғинтириб яшаш бир аёлга оғирлик қилмайдими! Шу хаёллар билан дугонамга маслаҳат бермоқчи бўлдим:

— Болаларингизни шу ерга олиб келинг, ҳар ҳолда дардингиз енгиллашади, ёлғизликдан қутуласиз.

— Э, нималар деяпсиз? Ўзимнинг ижарама-ижара сарсон бўлганларим камми! Уларни ҳам қийнаб нима қилдим!

— Унақа деманг, улар сизнинг ёнингизда қийналишмайди. Болалар учун она бағридан ҳам иссиқроқ, кенгроқ жойнинг ўзи борми дунёда! Шунча одам сиққан шаҳри азимга кичкинтойларингиз сиғмай қолармиди?

Шу пайт суҳбатдошимнинг қошлари чимирилиб бораётганини, чаррос кўзларининг тубида норозилик ва ранжиш аломатлари кўрина бошлаганини пайқаб қолдиму, дарҳол насиҳатга нуқта қўйдим. Қисқаси, мен ўша куни айтмоқчи бўлган гапларимни айтолмадим, у ҳам мен билан очилиб гаплашмади.

Авваллари мен бу аёл ҳақида деярли ўйламасдим. Лекин ўша кунги воқеадан буён уни тез-тез эслайдиган бўлиб қолдим. Дарвоқе, ўша дугонам ниҳоятда ёқимтой, ҳар қандай лоқайд одамни ҳам ўзига қарата оладиган хушрўйгина аёл. Яширолмайман, чиройли аёлларни учратсам менинг ҳам кайфиятим кўтарилиб кетади, беихтиёр бу сулувнинг болалари ўзидан ҳам чиройлироқдир-а, деган хаёлга бораман. Лекин шу тобда қайсидир қишлоқда — кекса бувисининг паноҳида отасидан ранжиб, онасини соғиниб яшаётган кичкинтойларни кўз олдимга келтириб қийналиб кетаяпман. Бу болаларга оталари оталик қилишдан бош тортган, оналари ҳам ижод қилиш баҳонаси билан ўзини «фидойи» билибми, эрига қасд қилибми, ҳар ҳолда улар билмайдиган олис шаҳарга кетиб қолган. Тўғри, бу гўдакларга «ота» нафақа пулларини ўз вақтида тўлайди. Оналари ҳам ўзидан, ижара ҳақидан ортирган пулларига чиройли ўйинчоқлар харид қилиб, ҳар замон, ҳар замонда уларни суюнтириб қайтади. Болалар эса ойиси совға қилган, ҳеч кимникига ўхшамайдиган қўйлакларини кийиб, ғалати ўйинчоқларини кўз-кўзлаб ўртоқларига мақтанадилар. Кексайиб қолган бувиларининг дашномларини писанд қилмай кўчага қочишади. Буви билан набиралар ўртасидаги масофанинг олислигиданми, улар бир-бирларини тушунолмай қийналишади. Бувининг насиҳатлари тезроқ катта бўлгиси, кўпроқ нарсани билгиси келаётган бу тезкор даврнинг кичкина болаларига ёқмайди. Зеро, уларнинг эҳтиёжларини қондириш жуда мушкул, катталардан қониқмай яшаш эса яна ҳам оғир...

Ҳаммадан ҳам ёмони, ўша аёл болаларининг тирик етимлар сафига киришини тан олмайди. Фарзандлар эса бу ҳақиқатни англашга, ўзларининг бемеҳр бўлиб вояга етаётганларини сезишга қодир эмас. Кичкиналик қилишади.

Йўқ, мен фарзандларидан узоқда ижод қилаётган бир мискин аёлни дап-дурустдан қораламоқчи эмасман. Баъзан ўзимиз ҳам турмуш ташвишларидан безиб кетган маҳалимизда ёлғизликни қумсаб қоламиз. Бироқ уйда узоқроқ ёлғиз қолгудек бўлсак, боғчадаги қизимизни соғинамиз, уни тезроқ олишга шошиламиз. Ўз ихтиёринг билан ёлғизликни бўйнингга олсанг нақадар қийин... Ахир ёлғиз одамнинг ташвишигина эмас, қувончи ҳам ёлғиз бўлади-ку! Бунинг устига мен гапираётган аёл унчалик меҳрсиз ҳам эмас. У кўчада садақага қўл узатиб турган тиланчининг ёнидан бефарқ ўтолмайди. Одамларнинг кўнглидаги кемтикни кўра олади. бу бўшлиқларни тўлдиргиси келади. Аммо шу аёлнинг бағридан бўлинган болаларнинг кўнглидаги кемтикни бутун дунё шоирлари бир бўлиб тўлдира олишармикин! Наинки дунёда она ўрнини босадиган куч. балки у берадиган меҳрни беришга қодир инсон ҳам топилмайди. Болаларнинг онасига бўлган муҳаббати, интилишлари шунчаки кўникма эмас, ҳаётий заруратдирки, улар энг кўп онаси билан бирга бўлишади, уларни ҳаммадан ҳам кўпроқ онаси суяди, онаси эркалайди. Инсон болаликда худони билмайди — онага сиғинади. Биз уларни бу бахтдан маҳрум этиш билан кўнгилларидаги онага бўлган меҳрини, ишончини, эътиқодини ҳам ўғирлаб қўйган бўламиз.

Биламан, ижод кишидан фидойилик талаб қилади. Баъзан бирор нарсага эришмоқ учун бошқа бир нарсани бой беришга, воз кечишга мажбур бўламиз. Бироқ биз кўзлаётган манзил бой бераётган имкониятларимиздан юқорими?! Қўлга киритганларимиз йўқотганларимизнинг ўрнини тўлдира оладими? Аёл учун бола тарбиясидан ҳам муҳимроқ, шошилинчроқ юмушнинг ўзи йўқ. Дилбандларини бундай аро йўлда қолдиргандан кўра уларни бутунлай бировнинг ихтиёрига — қарамоғига топширган афзал эмасми?! Кутиб, соғиниб яшашнинг нечоғли оғирлигини била туриб, бу азобни болаларига раво кўролган аёлга нима дейиш мумкин?! У ижод қилишни инсонликнинг — оналикнинг жамики ёзилмаган шартларидан устун билиб, ёлғизликни, мусофирликни ўз бўйнига олган экан, демак хасрат қилишга унинг маънавий ҳаққи йўқ! Болалик инсон умрининг жуда қисқа даврини ташкил этса-да, ундан узун ва ёруғ хотиралар қолади. Бизнинг ҳам, болаларининг хотирасига ёзилаётган изларини ўз қўллари билан супураётган онага инсоф тилашдан бўлак иложимиз йўқ.

Болаларни аяш, авайлаш бизга боболаримиздан, момоларимиздан мерос бўлиб қолган. Ахир катталаримиз ҳаётдан мангуга кўз юмаётган пайтларида ҳам яқинларини аяб, уларни қандайдир баҳоналар билан ёнларидан чиқариб юборишга ҳаракат қилганлар. Биз эса сезибми, сезмайми ҳали суяги қотмаган гўдакларимизни ҳам ташвишларимизга шерик қилиб қўймоқдамиз. Ўзимиз ҳазил-мутойибани унутганимиз етмагандек, болаларимизни ҳам йиғламсираб гапиришга, қўл силтаб асабий муомала қилишга ўргатиб қўйдикки, бунинг жабрини ҳам ўзимиз тортажакмиз.

Қувончлар ҳам бамисоли олтиндек гап. Дуч келган жойда ярқираб ётмайди. Бироқ астойдил изласангиз ноумид бўлмайсиз. Уни энг биринчи ўз юрагингиздан, кейин эса одамларнинг кўзларидан, юзларидан, болакайларнинг ўйинларидан, қушларнинг гурунгидан қидириб кўринг. Албатта топасиз! Табиатдаги жамики мавжудот, жамики инсон яратгандан ўзига ёмонлик тиламайди.

Беташвиш кунларни кашф қилиш — ўзимизнинг қўлимизда!..

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА.

● АЁЛ — УЙНИНГ БЕКАСИ.

● АГАР СЕН ЧИН ФАРЗАНД БЎЛСАНГ.

● ҚАРИ БИЛГАННИ — ПАРИ БИЛМАЙДИ...

● ШОИРНИНГ ДИЛИДАН ТЎКИЛГАН САТРЛАР.

Кўнгил МУЛКИ

کونگیل مولکی

Азиз дўстлар!

Дил хазинангизни бойитиш илинжида ҳукмингизга ҳавола этаётган янги саҳифамизни «КЎНГИЛ МУЛКИ» деб номладик. Истагимиз: у Сизнинг турмуш ва жамият ташвишларидан толиққан руҳингизга жиндек бўлса-да қувват бағишлаб, рўзғор деб аталмиш тубсиз ғорнинг сўқир сўқмоқлари аро зир югуриб нур қидираётган ҳокисор кўнглингизни ёруғ ўйлар билан тўлдирсин. Бу ўйлар шунчалар ёруғ бўлсинки, кун сайин хуруж қилиб бизни исканжага олаётган ҳадик ва ваҳималарни куйдириб юборсин. Ҳар биримизни тушкунликдан, лоқайдликдан, эътиқодсизликдан асрасин. Жазавага тушган кимсаларни инсофга чорлаб, шаштидан қайтарсин, қўйингки, ҳамма-ҳамманинг юрагига яшаш завқини солсин, эзгулик уруғларини сепсин! Яхшилик кутиб яшаётган кишининг қўлидан ёмонлик келмайди. Зеро, ёруғ ўйлар ҳам ёруғ йўлларни кашф этса ажаб эмас!..

Тўхтанг, ўзим ёрдамлашиб юбораман

Сурат муаллифи Ж. ҚОЗОҚ.

Абдулла ОРИПОВ

НОМАЪЛУМ ОДАМ

У на шоир эди ва на машҳур зот,
Лекин дунё билан бир эди дарди.
У ҳам бошқалардай кечириб ҳаёт,
Шошиб ишга бориб, секин қайтарди.
Англарди дунёни у ҳам хўп теран,
Маъюс боқар эди боттувчи кунга,
Баъзида юраги ёнгани билан
Парво қилмас эди ҳеч қачон бунга.
У қабр устида сўзламади нутқ,
Табрик ҳам айтмади тўйларда хандон.
Ўлим бу — нишонга бориб теккан ўқ,
Туғилиш — шиддат-ла тортилган камон.
Шон-шуҳрат талашган турфа хил ғариб,
Шўрлик кимсаларга кулиб боқарди.
Юрмасди ҳар қайда илинж ахтариб,
Қалбида бир дарё гувлаб оқарди.
Бировнинг у билан бўлмади иши,
У ҳам дуч келганга очмади юрак.
Насаб, икир-чикир, мол-мулк ташвиши
Уни этолмади зарра жонсарак.
Лоқайдни дўппосла, деса эҳтимол
Унга ёпишарди нокаснинг бари.
Унинг кўзларида ёнарди беҳол
Йироқ юлдузларнинг сирли нурлари.
Оламнинг бу майда ғалваси нечун?
Бари ўтадиган, бари нокерак.
Тариқдай заминнинг устида беун
Яшаб ўтди шундоқ буюк бир юрак.
Қайдан келганди у? Билмади кимса,
Қабрга ҳам жимжит кириб кетди у.
Менимча, дунёнинг устидан роса
Мириқиб қаҳқаҳа уриб кетди у.

КЎП ТИКИЛСА— ТОҒ ҚУЛАР

Жамиятимиз баданига санчилиб турган иллатлар кўп. Ана шулардан бири ота-онали — тирик етимларнинг тобора кўпайиб бораётганидир. Эндиликда улар ҳақида очиқ-ойдин, катта-катта рақамларни мисол келтирган ҳолда гапираяпмиз. Бу рақамлар қайсидир хўжаликда етиштирилган тухум сони эмас, балки эртанги кунимизнинг ворислари эканини ўйласанг, юрагинг увушади.

Бир тирноққа зор бўлиб юрганларни ҳам, гулдек фарзандларини хор қилаётганларни ҳам деярли ҳар куни учратамиз, лекин парво қилмаймиз, гўё улар билан шуғулланадиган алоҳида идоралар, махсус кишилар бордек. Ахир бу иллатлар сиз билан биз яшаётган жамиятда, шундоққина кўз олдимизда рўй бераяпти-ку!

Бир кекса онахон билан шу ҳақда суҳбатлашганимизда у дардли овоз билан «Бизни яна ҳам ер кўтариб турибди. Бирники мингга деганларидек, буларнинг касри болаларимизга урмаса деб қўрқаман!», — деган эди.

Кўпчилик тикилса тоғ қулайди дейдилар. Бундай иллатларга қарши курашни уларнинг илдизларини ўрганишдан бошласак ва оиладаги ахлоқ тарбиясини йўлга қўйсак, натижаси кўнгилдагидек бўлармиди!..

Раҳима АБДУРАҲМОНОВА.
Андижон вилояти.

Бизга ярашмаган жиддийлик

Укажон, менинг ҳам
дилимда фарёд,
Яна не ёзайин жавоб
хатига? —
Менга ҳам гоҳ теран
кўринар ҳаёт,
Гоҳ ўхшар «Броун
ҳаракати»га...

Мен юқоридаги сатрларни шоир Мирзо КЕНЖАБЕКнинг «Броун ҳаракати» деб номланган шеъридан келтирдим. Негаки, 80-йилларда эълон қилинган бу шеър мени илкис «туртиб» юборган эди. «Дарҳақиқат, бизлар Броун ҳаракати каби турфа-турфа фикрлаймиз, тирикчилик қиламиз.

Руҳим тез-тез оддий одамлар тафтига чанқоқлик сезади-да, вужудимни полвон оғиз гурунглару, суҳбатларга етаклайди. Уларга талпинаман. Талпиниб етаману, у жойларда фақат мен эмас, сон-саноқсиз хаёлпарастлар кутган умрий ҳикматлар тўла соф мантиқ, одамийлик ва диёнат тўғрисида ҳаётий таърифлар эшита олмай, узлатга чекинишга мажбур бўламан. Юрак уюша бошлайди. Йўқ, мен бу кечмишимни тимсол қилмоқчи эмасман. Фақат шундоқ пайтларда замондошларим қуйқа фикрлару, бугунги, эртанги ташвишларга ўралашиб кетаётганларидан ачиниб, руҳимда чидаб бўлмас оғриқ сезаётганимни айтмоқчиман.

Кексаларни ҳеч кузатганмисиз? Улар деярли ҳар дақиқа ўзи билан ўзи баҳслашади, уришади, қилган жамики гуноҳ ишлари учун сабаб ва баҳоналар ғамлайди. Қўл силтаманг, у дунёнинг бор ёки йўқлигини ҳеч ким билмайди. Бироқ кексалар учун у дунё мавжуддир. Шошилманг, сиз ҳам у дунёнинг борлигига бир кун ишониб қоласиз. Фақат бунинг учун насиб этган умрингиз поёнига етиши керак. Аслида, у дунёнинг мавжудлигига ишониш бу дунёнинг тузоғига ҳам ўхшаб кетади.

Демак, бу ҳаёт Броун ҳаракати эмас, бамисоли қум соат экану, сиртдан шундай кўринаркан-да!.. Худди шу ҳақда, умрингиз, тириклигингиз ҳақида ўйланг, тенгдошларим! Олис кексалигингизга шафқат қилинг...

Ўқиган эдим, Париж Коммунаси мағлубиятга учрагач, турмага ташланган коммунарлар ичида бир аёл ҳам бўлган экан. Барчасини ўлимга маҳкум этадилар. Жазони ўташ учун уларни бирма-бир қамоқхонадан олиб чиқиб кетаётганларида ҳалиги аёл қамоқхона эгаларидан бир қатим ип ва игна сўрайди. Нима қилишини сўраганларида тиззасининг ёнидаги чок сўкилиб кетганлигини айтади.

— Ахир сен ҳозир ўласан-ку! — дейишибди ҳарбийлар.

Шунда аёл: «Мен аёлман. Ҳаё тимсолиман. Ўлимим сари кетаётганимда ҳам номусим ҳаққи, аёллигим ҳаққи— ҳалойиқ олдига аёлдай чиқишим керак!» — деб жавоб беради.

Аёлнинг истаги қондирилгандан сўнг ҳукм ижро этилади...

Ҳаётдан лаззатланиб, тирикликнинг ўзи бир бахт эканини англаган инсон нақадар омадлидир. У ўзининг бутун ҳиссиётини, фазилатларини ҳаёти давомида чархлаб боради. Қанийди, ҳамма ўз ёшига яраша иш тутса! Олам бошқачароқ бўлармиди! Ҳозир эса ҳамма жиддий, ҳамма бир-бировидан ниманидир сир тутади. Бу жиддийликда қўрқув бор. Менингча, жиддийликнинг бу хили бизга ярашмайди.

Шерхон ИСМОИЛОВ.

ЛУҚМОНИ ҲАКИМНИНГ АЗИЗ ФАРЗАНДИГА ЮЗ НАСИҲАТИ

1. Эй, фарзандим, улуғ ва қудратли яратувчини тани.
2. Кимга панду насиҳат қилсанг, унга аввало ўзинг амал қил.
3. Сўзни ўз қадрингга лойиқ гапир.
4. Одамларнинг қадрини бил.
5. Ҳамманинг ҳақ-ҳуқуқини англа.
6. Сирингни махфий тут.
7. Дўстни қийин кунда сина.
8. Дўстни фойда ва зиёнда имтиҳон қил.
9. Аблаҳ ва нодон одамлардан қоч.
10. Доно ва зийрак дўстни танла.
11. Яхши ишга қаттиқ кириш.
12. Аёлга қаттиқ ишонма.
13. Софдил ва доно кишилар билан маслаҳат қил.
14. Сўзни исботи билан гапир.
15. Ёшликни ғанимат бил.
16. Ёшликда икки дунё ишларини қилиб қол.
17. Ёру дўстларингни азиз тут.
18. Дўст-душманингга юзингни очиқ тут.
19. Ота-онани ғанимат тут.
20. Устозни отадан азиз деб бил.
21. Харжни киримга қараб қил.
22. Ҳамма ишда ўртача йўл тут.
23. Олижанобликни ўзингга шиор қил.
24. Меҳмоннинг хизматини қоидадек қил.
25. Бировнинг уйига кирганда кўз ва тилингга эҳтиёт бўл.
26. Либосингни ва баданингни тоза тут.
27. Жамоат билан ҳамдард бўл.
28. Фарзандингга илму адаб ўргат.
29. Иложи бўлса, фарзандга чавандозлик ва мерганликни ўргат.
30. Этик ва ковуш кийишни ўнг оёқдан бошла, ечишни эса чап оёқдан.
31. Биров билан иш қилсанг, ўша одамга лойиқ иш қил.
32. Тунда гапирсанг оҳиста ва мулойим гапир, кундузи гапирсанг ён-атрофингга эҳтиёт бўлиб гапир.
33. Оз ейиш ва оз гапиришни одат қил.
34. Ўзингга ёқмаган нарсани ўзгага раво кўрма.
35. Ишни аввал ўйлаб, чораю тадбир билан қил.
36. Ўқимай устозлик қилма.
37. Хотин ва болага сир айтма.
38. Одамларнинг яхшилигига таъма қилма.
39. Пасткашдан вафо кутма.

Байт:
Одамида уч юз олтмиш раг* бўлур,
Рагларидан бир раги бадраг** бўлур.

40. Барча ишда андишасиз бўлма.
41. Қилинмаган ишни қилинган ҳисоблама.
42. Бугунги ишни эртага қолдирма.
43. Ўзингдан каттага ҳазил қилма.
44. Ўзингдан каттага сўзни чўзма.
45. Омий (оддий кишиларга) ёмон кўринмасликка урин.
46. Ҳожатманд кишиларни ноумид қайтарма.
47. Ўтган жанжални эслама.
48. Одамларнинг яхшилигини ўз яхшилигинг билан аралаштирма.
49. Бойлигинг миқдорини дўсту душманга билдирма.
50. Қариндошни қариндошдан айирма.
51. Яхши одамни ғийбат билан ёд қилма.
52. Фақат ўзингни ўйлама.
53. Кўпчилик турган бўлса, сен ҳам уларга эргаш.
54. Бармоқларингни оғиз ва бурнингга тегизма.
55. Одамларнинг олдида тиш кавлама.
56. Оғзинг ва бурнингнинг сувини баланд овоз билан ташлама.
57. Эснасанг, қўлингни оғзингга қўй.
58. Одамларга қараб керишма.
59. Бармоғингни бурнингга тиқма.
60. Жиддий сўзни ҳазилга аралаштириб гапирма.
61. Бировни бировнинг олдида хижолат қилма.
62. Қошу кўзинг билан имлаб чақимчилик қилма.
63. Айтган сўзингни яна қайтарма.
64. Бировни бемаъни кулдиришдан тийил.
65. Ўзингни ва яқинларингни одамлар олдида мақтама.
66. Ўзингни хотинлардек ясатма.
67. Болаларинг нима деса, ўшани қилаверма.
68. Тилни сақла.
69. Гапираётганингда қўлингни силкитма.
70. Ҳамма одамни ҳурматлашни унутма.
71. Иғвогар одам билан суҳбатдош бўлма.
72. Ўлганни ёмонлаш билан ёдламаки, бунинг фойдаси йўқ.
73. Иложи борича биров билан уришма ва хусумат қилма.
74. Бировнинг куч-қудратини синовчи бўлма.
75. Улуғлар синовини яхшилик билан ёдла ва гумон қилувчи бўлма.
76. Ўз нонингни ўзгалар дастурхонида ема.
77. Ишда шошқалоқликка йўл қўйма.
78. Мол-дунё топаман деб ўзингни қийноқ остига ташлама.
79. Ҳар ким ўзини танимаса, сен уни тани.
80. Ғазабинг келганда сўзни танлаб гапир.
81. Этагинг билан бурнингни артма.
82. Қуёш чиққунча ухлама.
83. Одамлар олдида ёлғиз ема.
84. Катталардан олдинда юрма.
85. Одамлар сўзлашаётганида сўзларига қўшилма.
86. Бошингни осилтириб ўтирма.
87. Кўчада ўнгу чапга аланглайверма, балки тўғрига боқиб, ерга қараб юр.
88. Иложи борича, яланғоч уловга минма.
89. Меҳмон ҳузурида бировга ғазабингни сочма.
90. Меҳмонга иш буюрма.
91. Девона ва маст билан сўзлашма.
92. Маҳалла бошида бекорчи ва бебошлар билан ўтирма.
93. Фойдаю зиёнга ўзингни уриб, обрўйингни тўкма.
94. Манман ва такаббур бўлма.
95. Одамларнинг сенга хусумат қилишидан қоч.
96. Жанг ва фитнадан қочувчи бўл.
97. Пичоқсиз, узуксиз ва пулсиз бўлма.
98. Ўзингни ўта хор қилмасликка интил.
99. Хоксор ва камтарин бўл.
100. Худодан қўрқиш, халққа инсоф қилиш, улуғларга хизмат, кичикларга шафқат, дарвешларга саховат, дўсту ёрларга насиҳат, душманларга юмшоқлик, жоҳилларга жимлик, олимларга тавозе қилиш билан яша. Бировнинг молига таъма кўзи билан боқма.

* Раг — томир
** Бадраг — ёмон томир.

Саҳифани Тўлқин ҲАЙИТ ва Замира ЭГАМБЕРДИЕВА тайёрлади.

«КАМАЛАК»

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

Саёҳатнома

Суҳбатларимиз давомида генерал Дўстимнинг қиёфасига чизги бўладиган бир воқеани менга сўзлаб беришди. Уни айнан шу ўринда келтиришни лозим кўрдим. Бу мард ўзбек йигитининг бир сўзли, қайсар, шу билан бирга кўнгилчанлигининг исботи бўлар, балки.

Инқилоб арафасидаги йилларда Абдурашид ўз шогирдлари билан бамаслаҳат бир бойнинг ғалласини ўриб беришга келишибди. Дўстлари келиб қарашса, ўриб бериш ваъда қилинган буғдойзор тошлоқ адирда, тиканларга тўла жойда экан. Оғайнилари буни кўриб, кўп меҳнат ва заҳмат талаб этишини билиб, кетиб қолишибди. Бойга ваъда берган ўспирин Абдурашид сўздан қайтишни ўзига ор билиб, якка ўзи кеча-кундуз тинмай ишлаб, ғаллани ўриб тугатган экан.

Аҳоли тинчини бузаётганларни кўрган Абдурашид бирлашиб ҳимоя этилмаса, аҳвол чатоқ бўлишини англади. Кексаларга маслаҳат солган эди, улар Абдурашиднинг фикрини маъқуллайдилар. Шундай қилиб Дўстим бошчилигидаги дружина қишлоқларни зиддинқилобчилардан, ҳар хил тўдалардан ҳимоя қила бошлади. Унинг амалга ошираётган ишлари ҳукуматдагилар эътиборига сазовор бўлди. Айни пайтда Афғонистон халқ демократик «Ватан» партияси марказий кенгаши аъзоси Саид Икром Пайгир ёрдами билан у қисқа ҳарбий таълим олишга эришди. Кейинги йилларда батальонлар тузиб, аксилинқилобчиларга қарши жангларда жонбозлик кўрсатди. Юзлаб қишлоқларни озод этгани, мардлиги учун у Афғонистон жумҳурияти қаҳрамони унвонига сазовор бўлди.

Гулбиддин Ҳикматёр билан тил бириктирган ҳолда мамлакатда ҳарбий тўнтариш қилмоқчи бўлган собиқ мудофаа вазири Шаҳнавоз Танай режаларининг барбод бўлишида унинг қўшинлари ҳал қилувчи рол ўйнади. Президент Нажибнинг топшириғига биноан катта хунрезликларнинг олди олинишига муваффақ бўлинди.

Унинг ҳарбий санъатидаги моҳирлиги Кобул яқинидаги Пағмон операциясини амалга оширишда, айниқса, яққол кўринди. Бу жой ҳатто Совет Армияси чекланган контингенти мавжуд пайтда ҳам аксилинқилобчилар қўлида бўлиб, уни забт этиш йўлида қилинган барча уринишлар зое кетганди.

Кобул шаҳрига кунига юзлаб ракеталар тушиб аҳолини қон қақшатавергач, президент Нажиб буйруғига кўра Дўстим Пағмон операциясини амалга оширишга киришди. Бир неча муддат давом этган жанглардан сўнг операция муваффақиятли билан уддаланди. Пағмонда аксилинқилобчиларнинг катта яроғ-аслаҳа омбори қўлга олинди. У ерда жумладан 2 минг снаряд, 300 дона «Сакар» ракетаси, 2500 та тўп, 2800 миномёт, 2600 граната, 50 та танкка қарши қурол ва 300 дона мина мавжуд экан, — дейди генерал.

Мужаҳиддинлар қистови билан ҳукуматга қарши урушаётганлардан минглаб кишилар Дўстимга аскарликка ўтишни ихтиёр этдилар. Ўша операциядан сўнг Кобулга тушаётган ракеталар сони ниҳоятда камайди.

Генерал билан Афғонистондаги ўзбеклар ҳақида суҳбатлашдик.

— Кейинги йилларда миллий масалага партиямиз раҳбарлари катта эътибор бераяптилар, — деди Абдурашид Дўстим. Бироқ ҳали муаммолар кўп. Ўзбеклар 4-6 синфгача ўз она тилларида ўқийдилар, холос. Афғонистон телевидениесидан биз она тилимизда кўрсатувлар кўришни орзу қиламиз.

Афғонистон жумҳурияти бўйлаб сафаримиз чоғида биз турли касбдаги, тоифадаги ўзбекларни учратдик. Уларнинг аксарияти генерал Дўстим таъкидлаган, муаммолар ҳақида сўзладилар.

Афғонистон жумҳурияти вице-президенти Абдулҳамид Мухтот билан учрашув чоғида биз ҳар қалай бу муаммоларни ҳал этиш имкониятлари борасида сўз очдик. Вице-президент муаммоларининг ҳал этиш чоралари кўрилаётганлигини, бироқ бу ишнинг кенг кўламда амалга оширилишига иқтисодий танглик ҳамда уруш ҳолати тўсқинлик қилаётганлигини куйиниб сўзлади. Суҳбатимиз ниҳоясида унинг генерал Дўстимга муносабати билан қизиқдик.

— Абдурашид менинг шахсий дўстим, — деди А. Мухтот. — У ўзбек миллатига мансуб мард йигит. Бундай қаҳрамонлар жумҳуриятимизда кўплаб топилади...

Абдурашид Дўстим билан хайрлашаётганда у билан суратга тушдик. Хўшлашаётиб у ўзбек хонанда ва раққосалари қўшиқ ҳамда рақслари ёзилган видеокассета юборишимизни илтимос қилди. Биз яқинда Ш. Жўраев, Н. Абдуллаева, Ю. Усмонова концертлари ёзилган видеокассетани Дўстимга жўнатиб, унинг илтимосини бажо келтирдик.

(Боши ўтган сонларда. Давоми бор).

«ЧАҚИРИЛМАГАН МЕҲМОН»

(ҲАЖВИЯ)

Ферапонтов меҳмон кутмаётганди. Шунинг учун бўлса керак, қўнғироқ чалинганда, эшикни эринибгина очди. Остонада милиционер турарди.

— Сержант Петренко, ўғирлик шу ерда содир бўлдими? — ўзини таништириб, сўради у.

— Қанақа ўғирлик?

— Бу Лопухинский кўчаси, иккинчи уй, учинчи квартирами?

— Ҳа...

— Худди шу манзилгоҳдан бизга қўнғироқ қилишди. Сизнинг уйингизга ўғри тушдими?

— Йўғе...

— Бўлмаса нега чақирдингиз? Лақиллатганингиз учун жарима соламиз.

— Ахир менда телефон ҳам йўқ. Сизга қандай қилиб қўнғироқ қилишим мумкин?

Жаҳли чиққан сержант хайр-маъзурни ҳам насия қилиб, чиқиб кетди.

Орадан беш минут ўтар-ўтмас қўнғироқ яна чалинди. Эшик олдида гавдали, бадбашара йигит турарди.

— Хит кетдими? — дўриллаган овозда сўради у. Кейин Ферапонтовнинг башарасига мушти билан шунақанги туширдики, бечора уй эгаси ҳушидан кетди. Муттаҳам хонадон соҳибини креслога ўтказиб қўйиб, уйдаги қўлга илинган қимматбаҳо буюмларни олдида «қуён бўлди».

Ферапонтов ўзига келгач, югура қўшнисиникига чиқиб, телефонга ёпишди:

— Алло! Милициями? Уйимга ўғри тушди!.. Ферапонтов... Лопухинский кўчаси...

— Ахир бу ерга сержант Петренко бошчилигида наряд юбордик-ку!

— Қачон?

— Ярим соат олдин.

— Петренкогиз ўғирлик содир бўлишидан олдин келганди.

«Зўр ишлаймизда» ўзича ўйлади навбатчи, кейин сўради:

— Унга ёрдам керакми?

— Қанақа ёрдам? Сержант Петренко келганида тинчлик эди. Мен милиция чақирмагандим. Энди бўлса сизлардан ёрдам сўраяпман.

— Мабодо уйингизга ўғри тушмаган бўлса, нега милиция чақираяпсиз?

— Биринчи марта, сержант келганида чақирмагандим. Энди бўлса, ўғри тушгани учун иккинчи марта чақираяпман.

— Сизни иккинчи марта тунашдими? Петренко қаерда?

— У йўқ, мени бўлса тунаб кетишди.

— Ахир, ўзингиз айтдингизку, сержант вақтида, ҳатто ўғирлик рўй беришидан олдин уйингизда бўлган. Жуда ғалати одам экансиз, яхшиси «03»га қўнғироқ қилинг, ёрдам беришар.

Навбатчи гапини тугатиши билан бўлимга Петренко кириб келди.

— Сен чақирув бўйича Лопухинский кўчасига бординггми?

— Худди шундай!

— У ерда ўғирлик бўлган эканми?

— Ҳеч қандай ўғирлик-пўғирлик деган гап йўқ. Уй эгаси довдирроқ одамга ўхшайди.

— Жарима солиш керак... Икки маротаба... Ишлашга халақит бермасин.

Сержант Петренко жарима солгани Лопухинский кўчасидаги иккинчи уйга қараб йўл олди.

Игорь КЛЕПЕЦ.

КИТОБСЕВАРЛАРНИНГ ДАВРА СУҲБАТИ

Тошкентда «Китобхон» Ўзбекистон жумҳурият жамиятининг вилоят ва шаҳар ташкилотлари вакиллари иштирокида мажлис бўлиб ўтди. Учрашувда бозор иқтисодиёти шароитида жамият фаолиятини ташкил этиш масалалари муҳокама қилинди.

Учрашув иштирокчиларининг эътибори янги иш шаклларини излашга, анъанавий шаклларни миллий шакллар билан уйғунлаштириш зарурлигига қаратилди. Бошланғич ташкилотларнинг барча вакиллари ўз тилидаги бадиий ва илмий-оммабоп адабиётлар ниҳоятда етишмай турганлигини таъкидладилар.

Ўз сафларида хилма-хил ёшдаги ва турли касб эгалари бўлган юз минглаб кишиларни бирлаштирган китобсеварлар жамияти, умумий фикрга кўра, мамлакатимиз бошидан кечираётган ҳозирги мураккаб ва зиддиятли даврда улар нуқтаи назарига таъсир ўтказиши лозим. Жамият одамларда инсонпарвар қарашларнинг шаклланишига ёрдам бериши, миллатчилик ва диний мутаассибликнинг ҳар қандай кўринишларига қаршилик кўрсатиши лозим.

БОБУР ЮБИЛЕЙИГА

Андижон вилоятининг Советобод шаҳрида бўлиб ўтган илмий-назарий конференция буюк шоир ва мутафаккир Бобур таваллуд топган куннинг 510 йиллигига бағишланди. Конференция ташкилотчилари — шаҳар маданият бўлими билан Андижон Давлат дорилмуаллимини конференция иштирокчилари эътиборига Бобур ҳаёти ва адабий фаолияти тўғрисидаги қимматли материалларни, тарихчилар ва адабиётшуносларнинг энг янги тадқиқотлари натижаларини тақдим этдилар.

Олимлар, санъатшунослар, муаллимлар Бобурнинг маънавий-ахлоқий ва эстетик қарашлари, жуғрофий ва филологик тадқиқотларини муҳокама қилдилар. Шаҳар мактабларининг ўқувчилари эса меҳмонларни Бобур асарларидан тузилган катта мусиқий-шеърий композиция билан хушнуд этдилар.

БИР ЙИҒИН БЎЛДИ...

Соат 9.00. Эл сайли бошланди. Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти совриндори Каримбой Раҳмоновнинг қўшиқлари улусни чорлайди. Кимдир уришаётган даканг хўрозларни кўришни истаса, айримлар сузишаётган қўчқорларни қуршайди. Бошқалар ўз яқинлари билан арқон тортишга шайланадилар. Ёш полвонлар беллашувининг ишқибозлари, айниқса, кўп. Имкон топиб унга ҳакамлик қилаётган Энгельс номли жамоа хўжалиги раиси Қурбон Ҳақбердиевни суҳбатга тортаман:

— Бу ноҳиямизнинг ҳосил тўйи бўлганлиги боис унга қарийб барча оилалардан вакил келган. Кимдир томошага, бошқаси ул-бул харид қилишга. Ўйин-кулги ва баҳслашувлар унутилаётган халқ анъаналари асосида қурилгани яхши бўлди. Қанийди, шу баҳона Шаҳрисабзнинг довруғини оламга ёядиган полвонлар кўпайса! Балки ўша — бўлғуси «Юлдуз» бугун нур очгандир. Эртага бўладиган кўпкарига эса вилоятнинг номдор чавандозлари келади. Ана у ерда кўрасиз от ўйнатишни...

Айтмоқ лозим. Ҳамма хўжаликлар ҳам ўз шароитлари билан. Аммо «Ўзбекистон Компартияси XX съезди» давлат хўжалигининг кўчма шийпони атрофи роса одампаррон бўлди. Далачилар етиштирган нознеъматлар шу қадар юксак дид билан пештахталарга териб қўйилган эдики, келин тўйи учун тузалган мез (стол) дегингиз келади.

...Улоқни ҳай-ҳуй деб тортқилаётганларга қарайман. Уларнинг бири 60 ёшда, айрими 17-18 ёшдаги ўспирин. Аммо бир-бирига ён босгиси йўқ. Иккисиям қора байири тўшига аёвсиз қамчи босади. «Ўзбекистон Компартияси XX съезди» давлат хўжалиги директори Жалол Рўзиев ўртага ташланган зот — 400 сўм пул, бир ойнаи жаҳонни олишга мушарраф бўлган чавандознинг исми-шарифини эълон қилаётган чоғда, эсимга Шаҳрисабз шаҳар фирқа қўмитасининг биринчи котиби, ноҳия шўролар раиси Фарион Омоновнинг катта йиғинда айтганлари эсга тушади.

— Сиздан ҳаракат — биздан баракат, дейди халқимиз. Жуда маъқул гап. Кимки ҳаракатда бўлса, барака ўшаники. Бахтимизга халқимиз омон бўлсин. Биз доимо уларга хизматкор бўлиб қолаверайлик.

Элига яхшиликни раво кўрган раҳбарнинг айтгани келсин.

Қурбон АЛИ,
«Ёш ленинчи» махсус мухбири.

* * *

Муҳаммад АМИН суратлари.

Уктам МИРЗАЕР.

КЎПКАРИДА

Ана, катта майдонда,
Торт-ҳа торт бўлди
улоқ.
Кўпкарида чапдастлар
Тулпорлар қамишқулоқ.
Келаверса шоввозлар,
Чорасизлар йўл очар
Мард ўлжага қўл урса,
Номардлар ташлаб
қочар.
Кўпкари давом этар,
Олҳа-ол, гуррос,
тўп-тўп.
Воҳа, тулпорнинг
жони —
Хомлар йиқилар
гуп-гуп,
Қуруб-қақшаб дармони.
Қий-чув, оломон,
оҳ-воҳ,
Ҳеч ким қулоқ
осмайди.
Ўртадаги улоқни
Тақимга ҳам босмайди.
Ҳаё, ҳайт, ҳей,
тулпорим.
Томирда жўшди қоним.
Бу қандай ётиш, туриш,
Жонимга тегди мани,
Улоқсиз чопавериш.

Кескинлик сақланиб қолмоқда

Наманган мамлакатимиз харитасидаги «дардли нуқталардан» бўлиб қолмоқда. ТАСС мухбири бу ерга келган ССЖИ Ички ишлар вазирининг биринчи ўринбосари генерал-лейтенант И. Ф. Шилов билан шаҳардаги бугунги вазият ҳақида суҳбатлашди.

— Аҳволнинг барқарорлашганлиги тўғрисида гапиришга ҳали вақт эрта. Шундай бўлса ҳам, ўтган кеча-кундуз нисбатан осойишта бўлганлигини таъкидламоқчиман. Турли-туман хабарлар, шу жумладан ташвишли хабарлар ҳам келиб турди, лекин шаҳарда ҳуқуқ-тартибот кучлари етарли даражада аниқ ҳаракат қилишмоқда.

— 2 декабрь куни рўй берган фожиали воқеаларнинг сабаблари тўғрисида нима дея оласиз?

— Унинг сабабларини тергов аниқлайди. Ҳозир Ўзбекистон ССЖ Прокуратураси тергов олиб бормоқда, гувоҳлар сўроқ қилинмоқда, бўлган воқеалар аниқланмоқда. Терговга ёрдам бериш учун «Ишонч телефони»нинг рақамлари аҳолига кенг равишда эълон қилинди.

— Иван Фёдорович, оммавий тартибсизликларда қатнашган 27 киши ушланганлиги маълум...

— Улар билан гаплашиб, ким эканликлари аниқлангач, ота-оналари ҳамда ўқув юртлари раҳбарларининг жавобгарлиги остида қўйиб юборилди. Буни қандайдир мақсадни кўзлаб қилинган иш, ён босиш деб атаб бўлмайди. Шаҳарда авж олган эҳтиросларни пасайтириш учунгина шундай қарорга келинди.

— Илтимос, оммавий ахборот воситаларининг бу воқеаларни ёритиши хусусидаги фикрингиз билан ўртоқлашсангиз.

— Ҳаммамиз Наманган-даги сингари вазиятнинг қай даражада хавфли эканлигини тушунамиз. Воқеаларни оз бўлса-да бузиб ёритиш вазиятга салбий таъсир кўрсатади. Албатта, хабарлар берилиши керак. Лекин улар текширилган, одамларни чалғитмайдиган бўлиши лозим. Мана сизга ёрқин бир мисол: 5 декабрь куни телевизион янгиликлар хизмати шаҳар ички ишлар бўлимининг биноси қўлга олинди, деган хабарни берди. Бу ҳақиқатга тўғри келмайди. Бошқа ноаниқликлар, хабарларни бузиб кўрсатишлар ҳам бор.

Наманганда рўй берган воқеа ҳаммамиз учун катта кулфат эканлигини тушуниш муҳимдир. Ёшлар — ҳарбий хизматчилар, маҳаллий кишилар ҳалок бўлди. Афсуски, энди уларни ҳаётга қайтариб бўлмайди. Аммо рўй берган воқеадан хулоса чиқариш, фожианинг такрорланишига йўл қўймаслик бугунги кундаги асосий вазифамиздир.

(ТАСС).

ТВ

9 ДЕКАБРЬ — ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «Ҳафтанома» (такрор.)

* * *

9.00 «Барбод бўлган экспедиция». Бадиий фильм. 2-серия. 10.00 «Саҳна табассуми». 10.45 «Ғаройиб уйча». Мультфильм. 11.00 «Эски Жўва гаврошлари». Йўлдош Охунбобоев номидаги жумҳурият Ёш томошабинлар театрининг спектакли. 12.20 «Алифбо сабоқлари» (такрор.). 12.50 «Саломат бўлинг!».

Тижорат кўрсатувлари

13.35 «Йўловчилар манфаатини кўзлаб». 13.45 «Сифатли тола учун». 14.15 «Андижоннинг мева-сабзавот конвейери»..

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 «Ўрмон эртаклари». Мультфильм. 18.15 Болалар учун. «Кичкинтой» программаси. 18.45 «Оламга саёҳат». Кинокўрсатув. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Тановор» дастасининг концерти. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Якшанба оқшомида». Мусиқий кўрсатув. 21.30 Москва. «Вақт». 22.00 «Тўғри сўзнинг тўқмоғи». Бадиий фильм («Мосфильм»). 23.15 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 «Сапеда». Мусиқий ахборот. 10.05 «Ҳар бир кишига ва барчага». Реклама. 10.15 «Рақсида шеър хонем». Болалар учун кўрсатув. 10.45 «Санам». Бадиий фильм.

* * *

17.40 Кўрсатувлар тартиби. 17.45 «Санам». Бадиий фильм. 19.00 «Маърифат». Адабий кўрсатув. 20.00 «Ҳафта» Информацион кўрсатув. 20.30 Концерт. 21.30 Москва. «Вақт». 22.00 Фарҳод Дарё қўшиқлари (Афғонистон). 23.20 «Телетомошабин ҳамроҳи».

● МТ I

8.30 Спорт ҳамма учун. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.15 «Спортлото» тиражи. 9.30 «Эрта саҳарлаб». Болалар учун кўрсатув. 10.30 «Ватан хизматида». 11.30 Тонгги дам олиш программаси. 12.00 «Дунё бўйлаб». Альманах. 13.00 «Здоровье». 13.45 «XX аср: ташвишли давр хроникаси». Кинопрограмма. Бадиий-публицистик фильм премьераси. 2-серия. 15.15 «Қишлоқ янгиликлари». 16.15 Педагогика ҳамма учун. 17.15 Мультфильмлар: «Акаиро», «Оҳ, малика». 17.45 «Янги авлод ўзи танлайди». «Юниор-банк». Ёш банкирлар мусобақаси. 19.00 «Альфред Нобелнинг йигирманчи асри». 20.00 «Шантаж». Беш серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 1-серия (Италия). 21.30 «Вақт». 22.00 «Оддий ва мангулик ҳақида». 22.15 П. И. Чайковскийнинг юзта романси. 22.35 «Маппет шоу». Кўп серияли телевизион қўғирчоқ фильм-концерт премьераси. 19 ва 20-сериялар. 23.25 «Нима? Қаерда? Қачон?». 00.25 Шахмат бўйича жаҳон чемпионатида.

● МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг! 8.45 «Ғаройиб матч». Мультфильм. 9.05 «Биз яшаётган олам». Кинодраматург Б. Добродеев фильмлари. «Горькийнинг дўсти Андреева» («ЛНФ»). 10.05 «Қияликда». Телевизион бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар («Тожикфильм»).

14.15 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ

●

16.45 «Ўзи ва у». Телевизион спектакль премьераси. 18.45 «Планета». Халқаро программа. 19.40 «Россия газмоли» фестивали. Эстрада томошалар программаси. 20.45 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Биздачи...» 21.00 Коллаж. 21.05 «Она замин ташвишида». «Дарёни менга беринг». Ҳужжатли фильм премьераси («ЦСДФ»). 21.30 «Вақт» (сурдо таржимаси билан. 22.00 «Тутиб олса — қўймайди». Телевизион бадиий фильм премьераси (Югославия). 23.10 Бадиий гимнастика. Халқаро мусобақалар. Харьковдан кўрсатилади.

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

«Ёш ленинчи»

«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издаётся на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ:
700083, ТОШКЕНТ
ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.
ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58,
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65,
ИНДЕКС: 64607.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Д. — 28630.